

NARODNA BIBLIOTEKA (7)

KRVNA OSVETA.

Iz spisov črkeskega častnika.

Prosto predelal

FR. MİRČEVČKOV.

J. Rendlicher

Novomesto 1883. — Natisnil in založil J. Krajec.

IN 2030003044

„Polk naš ležal je v malej Kambardi. Našej sotniji ¹⁾ jašoćih plastunov, ²⁾ v katerej so služili sami Črnomorci, ³⁾ načeloval je sotnik ⁴⁾ knez Bej-Mursin,“ — pripovedoval mi je necega večera stari, srebrolasi, a še dokaj trdni in živahni starešina ⁵⁾ kozaškemu polku Črnaveev, ⁶⁾ ko sva po dokončanem lovu sedela pri ogromnem, veselo plapolajoćem ognji v šatoru. „Imeli smo tedaj baš na severnej strani kavkaškega pogorja ostrog. Mladi naš sotnik, vitek, krasno vzrasel potomec kambardskega kneza, bil je prećil jezdec, spreten strelec, neumoren lovec, — plastun sploh, da malo taci. Niti omenjati ni treba, da je po vrhu še služil v Varšavi pri telesnej straži črkeskej; od tam bili so ga radi prehude

1) eskadrona. 2) hrabri kozaci, najvešćiji v borbi s Črkesi; vporabljaajo jih vzlasti za prelagatajno in varstveno slušžbovanje. 3) kozaci, bivajoći ob Črnem morji. 4) poroćnik. 5) podpolkovnik. 6) črnobradi kozaci.

krvi premestili k nam. Sèšel bil se je namreè onda, baje slučajno, z necim Lezgijanom, s èegar obiteljjo so Bej-Mursinovi uže za minulih časov bili v krvnej osveti. Po običaji našem napital ga je kar, tebi nič, meni nič, tam na cesti, na trgu, na javnem, vrag vedi kde, — sè svincem iz svojega samokresa. Da je bilo dokaj govoričenja o tem, se umeje; le visokemu, vplivnemu pokroviteljstvu gre hvala, da niso v zapor vtaknili èilega mladiča. Iz novin in časopisov znam, da višji gore ničesa nočejo vedeti in umeti o èrkeskih naših običajih in šegah. To ti je smešno! Tu pri nas nosi se življenje sosedovo na kindžalovej rti, ali v cevi dolge vintovke. Naši dečki èrkeski robijo drug drugemu butice raz vratove, a živi krst se ti ne zmeni za takovo nedolžno veselje! Tu gore pa, v svetih Rusih, ne sme drug drugega niti pogledati pisano, èe noèe takoj po sto vohunov in birièev imeti si za petami. Hvala Bogu, da še nikoli nisem prišel v dotiko s tem vražjim sôdom, kar tlačim travo; sveta Bogorodica me milostivo varuj še dalje!

A nazaj. Sotnik naš bil je v pravem pomenu besede to, kar se tu nazivlje džigitom in

mladcem¹⁾ — čil dečko, in povrhu še brhek, da mu ni bilo ednakega. Kedar je svojega žrebea podil po ulicah kake stanice, ozirala so se dekleta za njim, bogme čudo, da si katera ni zavila vratu. —

Roditelj sotnikov, Ali Bej-Mursin, bival je na svojem hutorji,²⁾ ki je bil jedva pet in trideset vrst od našega stanu oddaljen. Bil je naše vere in krščanski zval se za Salomona; družina bila mu je tedaj pravoslavna. A kakor znate, prijatelj, so Črkesi glede veroizpovedanja, posta in obredov, ki ne godijo njihovim običajem, ali slabi kristjanje, ali pa slabi muhamedanje.

Bil sem tedaj najstarejši stražmeštar sotnije. Dasi nam je stoprav malo časa načeloval mladi Bej, bila mi je ipak-le večkrat prilika, opazovati ga pri četovanji in na lovu. Kako ti je bil krepak in silovit, kako spreten in vztrajen! Drzen je bil, a oko bilo mu je bistro, kakor sokolu. Duše mi! skušati bi se bil smel z najročnejšim in največijim plastunom! — Često hodila sva na lov, ki je bil njegovemu ôči vlast; pohajala sva potem zmiraj starca, ter po več dni ostajala

1) korenjak. 2) pristava.

pri njem. Vselej je z vidnim veseljem vzprejemal svojega sina.

Hutor starega kneza stal je na prostranej gozdnej ravni. Gosto lesovje ga je obdajalo, a tik njega drvil je bister potok peneče svoje valove. Dolga vrsta nizkih, enopodnih hiš stala je sredi omenjene ledine; bile so od ilovine, ter krite z bičjem. Preko hiš, ki so imele nizka vrata, pa majhena, ozka okna, dvigali so se stolpiči kvišku. Vsa poslopja pak so obdajala prostrana dvorišča, katera je mejila seč, a tu in tam meja od pletenega bičja. Hiša za goste odlikovala se je od družih poslopij sè prostranostjo svojo in dragocenim svojim pohišjem. — Vsaka hiša imela je po več sob. Tlak je bil od tolčenega ila, ter preprežen z dragocenimi perzijskimi šarenicami. Ob stenah stali so nizki blazinjaki, ki so bili prepeti sè svilo in drazimi preprogami; na njih ležale so valjčasto-okrogle, pisane, mehke blazinice od baržuna, natlačene sè srnjo dlako, a na koncih so imele dolge svilene kite. Stene po sobah krasilo je raznovrstno, bogato okovano orožje: puške, vintovke, samokresi, šaške, kindžali, sablje in meči, — kar je vselej sin podedoval za očetom; mej njimi pa so visela sè

srebrom izložena sedla, uzde, remenje, in nekaj, na mnogih krajih presekanih brónj, ¹⁾ — ki so svedočile o vročem boji. Stanovanje kneževo stalo je v sredini avlije²⁾, ki je bila uprav črkeski raztresena po vsem gozdu, ter razprostirala se kakih deset vrst široko. Do soseda bilo je poldrugo vrsto. — Knez pečal se je največ s konjerejo; nad osemsto čilib, čistokrvnih kambardincev paslo se mu je po ogromnem posestvu; čuvale so jih velike jate naorožanih hlapcev in podanikov. Ostala družina knežje avlije pečala se je s krojenjem in tkanjem sukna, burk ³⁾ in usnjatih proizvodov, ki so bili vezeni ali pretkani sè srebrom, zlatom in dražim kamenjem. V knežjem hutorji bilo je kakih trideset oseb, ki so mu bili v obrambo in poslugo.

Stari Bej-Mursin imel je razven našega sotnika še enega sina. Za časa moje povesti stopil je bil baš v svoje osemnajsto leto in bil eden najjačjih, najdrznejših črkeskih džigitov. Nadalje je knežja družina svojila si še črno-oko, tamnolaso hčerko šestnajstih let, in ne manje krasno, vitko vzraslo nečakinjo, kneževega brata hčer, ki je bila ene starosti z vlastno mu hčerko.

1) oklep, 2) dvor, 3) plašč, haljini podoben.

Kacih deset let preje, nego se pričinja moja povest, jezdil je bil knežev brat z Adige-Sultan-Abasom skupno na lov. Lové pa se spreta radi necega jelena, katerega sta bila obstrelila oba. Kakor veste, dragi moj, Črkes ne ljubi dosta besedij in dolzega prepira. Potegnila sta bila kindžale in Ali-Bej-Mursin, brat Salomonu knezu, zgrudil se je bil z globoko rano na prsih tik poginjajočega jelena, ter preminol takoj. — Od tedaj pak pričel se je mej obema družinama krvav boj na življenje in smrt. Druga je hotela drugo prestreči v lokavosti, vztrajnosti in besnosti. — Pet tednov po omenjenem dogodjaji našli so starega Abasa v gozdu, s kindžalom pripetega na štor, a na jeklu svetilo se je v arabskih črkah ime in geslo kneza Salomona. Smrt starega kneza plačala sta sè smrtjo Bej-Mursinova soproga in najmlajši sin njegov. V sosedno avlijo sredi naorožanih spremljevalcev idoča zadeli sta ju olovnici Abasovih sinov. Kot sem bil uže omenil preje, je na to naš sotnik v Varšavi najstarejšemu Abasu vpihnol življenje. — Kedaj li bode končalo to mejusobno klanje, ni se še vedelo tedaj. In dasi sta bili posestvi kacih petsto vrst oddaljeni drugo od drugoga, morali so ipak Bej-

Mursinovi vedno pripravljani biti na nove napade, kajti živele sta Abasu še dva sina, po imenu Abas-Kan in Abas-Ali. Plastuni so trdili često, da so ju bili opazili na četovanji. Črkes pa je vaje taci dogodjajev, in kneževi ljudje so strogo pazili.

Davno uže sem bil vganil, da se je bil naš sotnik pregloboko zagledal svojej bratranki v črne oči; bil je ves blazen. Kedar sta igrala ali plesala, hotel se jej je vsekedar skazati drznim, spretnim džigitom. Ko jej je konec kafe-nine, ¹⁾ katero sta plesala skupno, na slavo izpalil svoj samokres, ni mu nikoli olovnica zgrešila smeru; vselej zadolbla se je tikom nožice plesalkine v zemljo. Pripoznavam vam, da sem vsekedar nemirno gledal to nevarno igro. Vselej se mi je duša stresla v osrčji, ko sem opazoval mladega sotnika, s kakovo nevrjetno drznostjo je očitoval svojo ljubezen miljenej Fatmi. Sè smehljajem je krasna, nekoliko oplašena, vendar pa vzradostena Črkeska nadarjala spretnega strelca, ko jej je olovnica šinila tik male, ozke nožice v zemljo, ter jej srebro-vezene dživjake²⁾ od rudečega safijana posula s travo, peskom in

1) národen ples, 2) črevljički.

mahom. Sklepal sem iz tega, da je tudi mlada deva srčno nagnena vrlemu džigitu.

Dotlej bilo bi še vse dobro. Starega kneza niso uprav nič zalezovali sovražniki; živel je zadovoljno na svojem posestvu in često sva ga pohajala tamo. Mladi naš sotnijski načelnik storil ni skoro koraka brez mene; povsodi sem ga spremljal. Udan bil sem mu od srca, ter ljubil ga, kot svojega mlajšega brata. In ko sem ga bil nekov pot izsekal iz trope Abrekov, ter mu tako otel življenje, od tedaj bila sva si prava tovariša, kot bi bila služila uže iz-za mladih kolen skupaj. Razven v službi nisi mej nama zapazil niti najmanjega razločka, dasi je bil on najstarejši sotnik, a jaz le najstarejši stražmeštar.

Naš narod nima zahman prislovice: Kder se ljudstvo kopa v sreči, tamo vrag pluje mej ujim.

Izvzemši nekoliko četovanj, ki so jih bili napravili Abreki, živeli smo uže dalje časa mirno. Tu in tam napadale so nas male gorske čete, a to vse je bilo nepomenljivo. A zdajci jel je pesji sin Muhamed-Amin, ščuvati Adike, Abhase, Abačehe, Črčence, deloma tudi Kambarde na nas. Ogromne čete stvarjale so se preko Tereka, Ku-

bana, Labe, Urupa in Bjelaje, na katerih rekah so našinci imeli svoje proge in mejne straže. Napadi na nas množili so se dan na dan; drug bil je drznejši od drugega. Bali smo se, in to ne brez vzroka, da se spuntajo Gorci v obče na novo.

Tudi mi nismo gledali tega malomarnim okom, ter križema držali rok. Vse mejne straže pomnožili smo, skupovali ogromne otrjade¹⁾, ter pripravljali vse, da bi prestregli Gorce. Poskušavali smo napadati jih na vlastnem jim torišči, ter razgnati jim skupščine. Zdaj stoprav pričelo se je nam plastunom novo, pravo življenje. Dan na dan bile so shvatke z vražjimi džigiti in Abreki; porézali smo tedaj glav, ušes, prstov in nosov, da smo jih imeli cele sklade. — Zdajci dobi naša sotnija povelje, naj se opravi in dvigne. Po velikej noči smo se imeli združiti z véliko otrjado, katerej je načeloval starešina K., naj bi jej služili v predstražo in v varstveno službovanje.

Bilo je na veliko noč, ko sva sè sotnikom pojezdila v gojzd. Hotela sva se posloviti pri starem knezi in njegovej obitelji, pak pregovoriti ga, naj se za časa tega nemira sè svojeci poda

1) vójekina četa.

v bližnjo tvrdnjavo, da bi bili varnejši; kajti ni bilo baš davno, kar je bil oklopniški častnik pri rekognosciranji videl Abas-Kana na čelu precejšnej tropi črkeskej.

Imela sva še kako poldrugo vrsto do knežjega hutorja. Kreneva skozi zeleni gozd, kar nam bije na uho vesel smeh, ter strune talambasa¹⁾ in črkeske balalajke²⁾. Skozi gosto mladovje kreneva proti kraju, od koder so se čuli glasovi in petje. Prispeva na majbeno ledino, katero je na treh straneh obdajalo skalovje in les; na četrtej se je stezala proti pogorju, ter zgubljala se perspektivično v zarastel gozdiček. Na ogromnej odkrušenej skali sedel je stari knez, malobeseden in resen, kot zmiraj; a vidno ga je radostilo kretanje, igra in ples mladih deklic, ki sta smeje in veselè se, kot dvoje nežnošibkih, vitkih srnic o sviranji omenjenih nástrojov peli, skakali in plesali. Brat sotnikov ni bil navzoč; izvedela sva kasneje, da je na paši pri konjih, kder jih zganja v črede. Dvoje mladih Črkesov sviralo je pri tem národnem plesu.

Razven starega kneza vzprejeli so naju bili vsi ostali z radostnim vikom in krikom. Sivo-

1) tamburi, 2) nekaka tamburica, ki ima samo tri strune.

bradi starec pa se niti zganol ni na svojem sedeži. Kot pristen, star črkeski džigit, katerega ne zmaga niti radost, niti žalost, vzprejel je sinu s čestjo in dostojanstvenim mirom. Vendar pa ni zamogel prikriti popolno, da se mu je pri pogledu na brhkega mladega moža zažarilo oko, ter izgledilo se mu nagubano, brazgotinami posuto lice. Na spoštljivi: „Salem alejkum!“ odzdravil mu je malomarno, na kratko, z navadnim: „Alejkum salem!“ Tem več pa sta si dali krasni devojki opraviti z nama. Na tiho sta nama jemali papaha¹⁾, ter stavili si ju na mladolepi glavici, ter v krogu plesali ž njima, kot bi bili oblazneli. Zdaj sta nama potegovali samokrese iz tokov, ali kindžala iz nožnic, pa dražè naju odbežali. Ali sta se pa natihoma priplazili sotniku, ki je govoril z očetom, za hrbet, nujno in spretno zvezali mu dolga rokava, ki sta mu po gruzijanski visela čez rameni nizdolu, ter zbežali smeje se in jadikovaje, če ju je vjeti hotel. Konja, katera sva bila privezala za veji, nadičili sta devi po uzdi in sedlu z duhtečo travo in vonjajočimi cvetkami. Pa kot bi se sramovala tacega ženskega kičenja, vpirala sta se temu, skušala

1) pokrivalo.

nepovoljni kras otresti raz-se in drgala se ob mladem drevji; drug v družega sta nozdrvila, rezgetala in ritala, a konečno prisiljeno hrustala vence in cvetlice. To pa je deklicama vzbujalo grohotnega smehū. Vse bilo je tako pokojno, tako mirno in neskrbno, da sem gledaje to zabil trenotek, da za vsacim deblom, za vsacim grmom lahko tiči zavraten morilec, da za vsacim gričem leži lahko tropa lupežnih Abrekov. — Oča in sin imela sta mej tem dolgotrajoč, resen pogovor v črkeskem jezici. Dogovorivša se obrne se mladi naš sotnik k deklicama, ter ju prosi, naj bi nadaljevali moteni ples, rekoč, da mu najbrže dolgo dolgo ne bode sreča, videti ga na domačih tleh.

Da ste kedaj videli lezginko ali kafo¹⁾ — nadaljeval je pripovedovalec po kratkem molku, — pridenite k občenemu značaju tega plesa, ki je mej vsemi, kolikor jih znam jaz, edini vreden občudovanja, in pozora, — pridenite mu mlado, divno, lepo črkesko dekle knežjega pokolenja, — pridenite mu vitko vzraslega, krasnega kambardskega džigita tudi knežje obitelji, — in mislite si poleg še najkrasnejšo, divjeromantično okolico

1) Narodna črkeska plesa.

Kambarde, katero kiti ogromno sivo skalovje in obrobuje temno smerečje, — mislite si, da imate od onda najkrasnejši razgled po pogorji, — pak pridenite še, da sta si plesalec in plesalka vdana od srca, — potem imate nekak nepopolen pojem o prizoru, ki se nam je stavil pred oči, ko je mladi naš sotnik o sviranji talambasa in balalajke sè svojo čudalepo sorodnico stopal k plesu.

Z visoko izpodrečano tekmeno¹⁾ plesalo, — a kaj pravim, plesalo! — po zraku zibalo se je divnokrasno dete črkesko nad mahovitimi tlami, da si jedva videl nje gibljaje; živo so jej plapolali dragoceni beli zavoji po zraku. A mladi knez je z rastočo strastjo, burneje in burneje okroževal svojo plesalko, premikaje se vedno po prstih; zdaj se jej je približal v držovitem skoku, zdaj zopet, kakor protivoljno, oddaljeval se jej s počasnejšim korakom. — Blazen vsled čudesa in zavzetja stal sem tū, ter nepremično zrl na plesajoča. Ta mah menil sem, da oni ples presega vse druge ruske, armenske, črkeske in gruzijske plesove, kakoršne koli sem videl kedaj. Nikoli preje nijsem še zrl kaj takega. Zdajci skoči naš mladi, razneti in vzhičeni sotnik burnim, tigrovemu

1) Vrhujš krilo.

sličnim skokom na stran, izmakne dolgi srebrokovani samokres iz-za pasa, postane trenotek, le trenotek pravim, — kot bi ga lil iz bronca, pomerivši, in predno jaz štejem tri — t-r-r-r-a-h! zagromelo je iz cevi in niti dva palca pred nožicama deve, ki je na lahno vzkriknila, vrže olovnica prst in mah kvišku. — Niti se ni uprav razkadil strelcev dim, jedva je bil starec na skali pohvalil strelca, krepko viknivši: „Jak Džigit!“ — t-r-r-r-a-h! je jeku ednako zagromelo na levi strani gozdičevi v novo, — mimo nas prižvižgala je olovnica — — t-r-r-r-a-h! zagromelo je v drugič, in s krikom, ki je trgal srce, zvrne se krasna plesalka na tla, kder je uže sivobrati knez s prestreljeno glavo ležal v svojej krvi — —. Še zdaj me stresa tiha groza ako mislim na oni trenotek! Akopram sem vzrastel o morenji in poboji, bil mi je vendar prehod mej tihim, mirnim, domačim veseljem in strahovitim umorom tako nenadejan, tako brz in strašan, da sem bil s prva z drugimi vred omamljen, okamenel, kot prirastel k tlam. Menil sem, da sanjam. — Zdajci pa mi zadoni vika, krik, tulenje, rjojenje, — sam ne znam, kako naj nazivljam to, — na ušesi. Tako grozno, tako

žalostno, tako bolešno je bilo, da mi je vse trepetalo po telesi. Nikoli, ni preje ni sleje v burnem svojem življenji nisem čul ednacega glasa. Kot divja zver vrgel se je naš sotnik tija, kder mu je umirala ljubljena deva, vsa oblita s krvijo; — z njenega trupla na truplo mrtvega oče, — od oče zopet na-njo. S tem bolešnim krikom odpadle so nam čudezne, neprirodne vezi, v kate-
tere nas je mahom vezal strah, trepet, groza. Vsestransko skočili smo k mrtvecema.

Od gorâ sem začuje se dolgo trajajoče satansko tulenje. Ko se vzkolebam s trupla umorjenega kneza, zagledam jedva dvesto korakov od nas visocega, vitkega Őrkesa v črnej burki ¹⁾ in belem bašliku ²⁾ na vranem konji dirjati proti pogorju; a za njim drevil mu je drug v tamnej burki, s tannim bašlikom. Zopet donel nam je njiju divji zmagonosni krik na ušesa, in kot bi se rogala nam, dvigala sta dolgi vintovki v vis. Tedaj pak se naš sotnik, ki je dolgo ležal tik trupla umorjene mu ljube, počasi dvigne, — grozovit, strašansk smeh zarudi mu smrtnoblede obličje, ki je bilo videti tem bledejšje, ker ga je obdajala gosta, kot oglje črna brada. — „Abas-

1) plašč. 2) pokrivalo.

Kan! Vrag prokleti! Pesja duša, morilska!“ siknil je mej zobmi. Predno sem bil v sedlu jaz, dirjal je uže z ogromnimi skoki kambardski skakun za morilcema, na njem sotnik z vintovko pripravljeno na strel. Tudi jaz poženem za njim svojega sirca. Potom čul sem Kambardov hrup, ki je velel v orožje, ter se kot strela, po bliskovo, širil skozi gozd, od kočice do kočice, vsem prebivalcem avlijinim velel v orožje. Vsaj poldrugosto korakov bil je naš sotnik sè svojim polnokrvnim vrancem pred mano, ter vidno bližal se hudobnežema. Dasi sem imel dobrega konja, ipak ga dohajati nisem mogel. — Vsestransko so tudi drli do glave naorožani Kambardi, ter skupavali se k človeškemu lovu. Mahom, v najhujem diru izpali sotnik svojo vintovko, — zadnji ubežnikov zvrne se konju na vrat, a z rokama se mu trdno poprime grive, — dokaz, da je bila olovnica dosegla svoj smer. Zdajci pa tudi drug v belem bašliku ustavi s krepko roko plemenito svojo žival, da se mu divje vzpne kivšku, ter z repom pomete tla; — bliskoma jo zasučee na zadnjih nogah, — strel se zablisne, — izvrstni skakun našega sotnika postavi se, kot sveča ravno po konci, ter se vznak zvrne na tla. Jezdec

je pač omahnil, a kot spreten džigit vjel se, ter vendar le vzkolebal na noge.

A preje še, nego meni treba, da vam pripovedam oni slučaj, preje še, pravim, bil je z nekoliko ogromnimi skoki Črkes v belem bašliku tik našega še omahajočega sotnika, — šaška zasveti se mu v vzdignjenej roci, — srce mi je zbog trepeta in razburjenja hotelo počiti v prsih, a vendar si nisem upal izstreliti vintovke, kajti preblizu sta si uže bila protivnika. Divja kletev bruhne mi iz ust, krčevito stisnem nagajko,¹⁾ pak vdrihnem hropečega konja preko kadečih se lakotnic, — a uže je bilo prepozno. Strahovito je bil zamahnil pesji sin Črkeski, britka ostrina je zazvenela po zraku, pak priletela junaku sotniku preko gole glave. Zakril sem si bil oči z roko, in ko pogledam zopet, — ležal je mladi možak v svojej krvi, a morilec jo je drvil dalje po planem.

Osvetoželjnost in bes sta me skoro ob um spravila ta trenotek. Pustil sem sotnika v njegovej krvi, mislil in motril le eno, kako bi dohitel bežečega Črkesa, ter mu vlastnoročno iztrgal malopridni drob iz telesa. Z besnim krikom, kateri je po-

¹⁾ bič.

navljalo več, nego petdeset za mano dirjajočih Kambardov, sprožil sem svojo vintovko na zavratnega morilca, ko jo je baš krenol na levo, — a zgrešil ga. Če sem kedaj molil iskreno, bilo je gotovo oni hip, ko sem vsled besa, jeze in osvetoželjnosti prosil Boga, naj mi morilca ljubljenega mojega sotnika, nja očeta in miljenice njegove, dade v pest. Uže se mi je domnevalo, da je Bog čul nespametno mojo molitev; — počasneje in počasneje dirjal je utrujeni, nemara tudi ranjeni konj Črkesov, manja in manja bila je daljava, ki je ločila ubežnika od mene. Ko jo pa v necem gozdnem kotu zavijem za njim, zagledam zdajci dvanajstorico divjih, do glave naorožanih Abrekov, jedva petdeset korakov pred sabo; predno se zavem, zagromi kacih deset strelav, — kot bi me kedo s težkim kovaškim kladivom zamahnil po glavi, zvrnem se raz konja na zemljo.

* * *

Preteklo je leto po navedenem dogodjaji. Sedem celih mesecev trebalo je bilo, da so se mi zacelile rane. Po kratkem dopustu uvrstili

so me zopet mojej sotniji. Zopet mi je bil načelnik poprejšnji sotnik, ki je bil po dolgej bolezni postal esaulom.¹⁾ Bog nama je hotel dobro in naju zdravi, krepki naravi pomagali sta nama zopet na noge. Lepo, a blede obličje našega esaula dičil je podolgast obrunek, ter krojil mu je v neednski polovici. To mu je bil edini znak prošlega boja. Tudi mene so tega spominjale, vzlasti o slabem vremenu, štiri strelne rane, katere sem bil dobil o strašnej velikej noči prošlega leta v rame in prsi; zacelile so se mi bile do cela solidno, če tudi ne uprav lepo.

Zopet bila je pomlad. Ležali smo ob vznožji gorâ pri otrjadi polkovnika K...skega. Bila je najskrajnejše krilo levici, katerej je načeloval general L. Baš tedaj trebila je prastaro drevje, ter skozi gozde delala pota. Mi smo jej opravljali varstveno službo, bili jej v četovanje in prelaga-teljstvo. Kacih poldrugosto nas je bilo plastunov. Razven družega orožja smo tedaj imeli še kratke puške dvocevke; jedna cev je bila gladka za sekani svinec, a druga risana za olovnice. Ni ga bilo dne, da ne bi zadeli na Abreke.

1) major.

Bej-Mursin, naš esaul, predrugačil se je bil, odkar so mu bili usmrtili očo in miljenico njegovo, do čista. Človek bi mu bil prisojal, da se je vsaj za deset let postaral; čemern, togoten in skromnobeseden je bil. Nikedo ne bi bil v njem vzpoznal prejšnjega živahnega, veselega častnika. Le kedar smo zadeli na Tartare, tedaj vzplamtel mu je mladeniški ogenj, kateri sta mu povrhu netila še bes in sovraštvo. Takrat je pa divjal, kot zober mej tropo lovskih psov in marsikateri Črčenec, marsikater Abačeh plačal je zavratni umor vlanjjskega leta sè svojo glavò.

„Brate!“ reče mi necega dne, ter prijemši me za roko, popelje me na stran, „brate Šimen, meni se uže studi življenje; da se včasih ne zamorem znositi in zbesniti nad pesjimi dušami na onej strani tam, uže davno bi si bil prestrelil glavo. Se li še spominjaš dogodjajev prejšnjega leta?“

„Mislim, da še; in ko bi jih kedaj zabiti hotel, spominjale bi me štiri praske na mojej koži one mesarije. Bog me! še zdaj se mi ježe vlasje, ko mislim na one dogodke. Stari oča, v najboljših letih, mlado, veselo, nedolžno, krasno dete, Fatma —“

„Molči, vrag te ubij! Ni besede več o tem!“ zagromel je nad mano, pa krčevito popadel me za roko; potem potegnil me k sebi, ter z glasom, ki se je tresel zbog strasti, šepnil mi na uho: „Hudiča tam, čuješ li brate, psa onega, Abas-Kana, — živega moram ga dobiti v roke! In če me stane glavo, če mi velja izveličanje na onem sveti, in da mi pri tem pogine vsa sotnija, da ga ima zlodej sam pripetega na najvišjeji skali Kasbekovej z jekleno verigo, Bog in bogme! imeti ga hočem, živega, čuješ li, živega hočem imeti!“

Trenotek zrl me je sè strahovitim, blaznim pogledom, a na mah zakrohoče, — zakrohoče pravim, da me je spreletela zona, da so mi od mrzle groze drketali udje.

„Da dečko!“ nadaljeval je z onim strašnim pogledom, v katerem se je bralo sovražstvo, strast in bes, čegar je možno le osvetehlepno srce črkesko, — da se mi je ledenila krv po žilah, — „da dečko, tu notri v oprsji, tu mi žge, vre in besni živ ogenj! Pred očmi vidim krvavo širán, kolikorkrat se spominjam prošlosti! A predno nimam v roci krvoloka, Abas-Kana, dotlej nimam ni pokoja, ni miru!“ Živemu bodem vragu

dril kožo s telesa, psu prokletemu, počasi, komad za komadom, trgal mu s kostij meso, sol in poper potresal mu na skeleče rane, bodem mu — —!“ Tu se mahom prekine, ter si poseže v lase; sè silo si vkroti razburjene strasti, ter se umiri polagoma.

„Bedarija! vikne potem, „v prvo moramo imeti hudiča! Čul sem, da ga vrag kot harambašo nosi tu krog po gorah. Pri prvej priliki morate mi kacega Abreka vjeti živega, da pozvem, kde iskati pesjo dušo. Drugo bomo videli!“

„Slušam vas, vaše blagorodje,“ zavrnem jaz. Na-to otide.

Evo, bilo vam je tedaj, ko naša otrjada necega večera zasede ostrog onkraj reke. Tija do vode posekan je bil ves gozd. Druzega ni bilo videti, kakor nekoliko štorov tu in tam. Na nasprotnej obali štrlele so strme, razbokane skale proti nebu, in sem-ter tija rastlo je skromno grmičje mej golimi stenami. Razpeli smo šatore. Delavno tekali so sluge in kuharji sem ter tija. Zanetili smo ognje, pristavili samovare. Uže se je dvigal ogenj, par in dim kvišku; kar — t-r-r-ah! t-r-r-r-ah! t-r-r-r-ah! — zagromi trikrat zapored

na nasprotnej skaljnatej steni in dva moža Kubanovega polka zvrneta se vznak na zemljo. Vse je skočilo kvišku, hitelo na breg, ter zrlo na nasprotne pečine, kder je bil videti strelcov dim, počasi valeči se proti nebu. Eden plastunov brzo preplava reko, ter gre ogledovat. Mi drugi pak smo stali, ter zijali gore, ket deca na oreh. V drugo nam prižvižgajo kroglje mimo ušes, in ranijo necega častnika deve:najstega strelskega polka, ki je bil sè svojimi ljudmi prirojil na obalo. Streleci brzo poležejo po mladovji, ki je rastlo ob vodi, pa jamejo pokati gore, kder so se svitali streli. A tam ni bilo živega krsta, — samo dim in kamen se je videl in kroglje delale so le skali škodo. Drugo občinstvo odtegnilo se je bilo olovnicam, poleglo za šture, rove in dračje, pak gledalo, kako so streljali streleci. — Mej tem povrnil se je ogleduh, ter javil, da so onda na nedohodnej kormuli, v nekakej jami, pred katero leže ogromne skale, trije Črčenci; mej njimi ima eden papah ovit z belim robcem, kar ga znači mulaha.¹⁾ Mi plastuni smo se jeli uže dolgočasiti; nikakor nam ni godilo, da so streleci zahman palili svoj prah, a ničesar dosegli;

1) svečenik.

nasprotno pa se je marsikedo njih zvrnil s potrtimi rebri. Baš sva hotela s poddesetnikom Ivanom Ivanovičem sotnika prositi dovoljenja, da onim ptičem nekoliko pristriževa peruti, kar zadoni našega otrjadnika glas: „Hola rebeta!¹⁾ Plastuni na-nje! Petdeset rubljev onemu, ki mi prinese glave onih pasjevercev!“

Hej, da ste mi zdaj videli glumo! Kot bi mignil, obdajalo je našega esaula kacih petdeset plastunov. Drug je bil bolj razsekan od družega, razstreljen, razbit in drzen. Vsak je hotel biti prvi, vsak hotel prislужiti si petdeset srebrnjakov. „Molčite!“ zagromi esaul. — Nastane tišina, kajti vedel je slehrni, da se z esaulom ni šaliti.

„Šimen in Ivan“, nadaljuje potem, „vidva skusita svojo srečo. Če si ne upata sama, vzemita še Siderovega sebo. Petdeset rubljev dodam jaz iz vlastnega žepa, če mi mulaha vjameta živega!“

„Dovolite, vaše blagorodje, sama bi šla raje“, zavrnem jaz; „preveč psov skazi lov“.

„Dobro, kakor vama drago. Hodita z Bogom!“

1) deca.

Skala, na katerej so sedeli ptički, ki sva jih vjeti hotela, molela je tolikaj iz stene, da naju na enej strani uprav nič videti ne bi zamogli, ko bi tam plezala proti njim; da naju le ne bi opazili, kedar bi plavala črez reko, potem bi bila varna. Poročnik, ki je veleval strelcem, obljubi nama, da bode pozornost onih vragov kolikor moči odvrčal od naju, ter ukazal toliko časa vrlo streljati, da naju ne opazi nihče na steni. Kreneva skozi gozd. Tam, kder je reka delala ovinek, ne bi naju nikakor zamogli videti Abreki. Ker so naju puški le ovirali, odloživa ju na obali, si drug drugemu priveževa obleko, streljivo, šaški, kindžala in samokrese z jermenom krog vratu, pa plavava na ono stran. Brzo se opraviva tam, ter divjim kozam ednako jameva plezati po skalovji v vis. Pač je bilo to zelo težavno, a šlo je ipak. — Preduh ali špilja, kder so ležali Abreki, nahajala se je, kakor sem užé dejal, na nizdolu visečej kormuli. Preduh stvarjalo je kolosalno skalovje, ki se je bilo zbog mraza in ledu odkrušilo raz steno. Ko sva mi dva, jaz na strani, a Ivan od vzadej lezla proti črkeskemu skrivališču, trajalo je streljanje obeh stranek na dalje; čula sva, kako so

padale olovnice, liki toča, na skale, ki so ležale pred nama. Plezala sva uže kake tri četrti ure, ne da bi bili naju zapazili Črčenci. Dospela sva konečno na neko kormulo, ki je ležala kacih deset do dvanajst črevljev nad glavami Abrekov, ter nekako streho delala onemu preduhu.

Uže so nama žvižgale kroglje mimo ušes, stoprav, ko sva s papahi jela mabati, opazili so naju strelec, ter prenehali streljati. — Zdaj sva pač sedela gore, a kako do Črčencev? Videla sva sicer pred preduh, nikakor pa va-nj. Le tu in tam prikazovale so se, — a to le za trenotek, bliščeče cevi dolzih vintovk, družega pa nisva videla ničesar. Naju stanje ni bilo baš najugodnejše.

„Čuješ li Šimon,“ zašepeče mi Ivan na uho, „lisjake morava prisiliti, da pomolé gobce z jazbine. Jaz zavalim oni-le kamen baš pred luknjo; čudili se bodo, kaj je nad njima, pomolili glave venkaje, ter pogledali, kaj bi bilo gore, — ta hip poturčava dva, da jima na vek preide veselje, nadalje še igrati se slepih miši.“

Legla sva na trebuh, ter gledala nizdolu na skalino, samokresa pak imela pripravljena na strel in obrnjena na kraj, kder so se morale

prikazati glave banditov. Kamen zdrči, ter te-
lebne pred duplino, — kot na ukaz, pogleda
dvoje bradatih obrazov kvišku, — t-r-r-ah!
t-r-r-ah! — počita mahom najina samokresa —
s celim vrhnjim telom zvrneta se Črčenea na
skalovje ki je bilo nakopičeno pred preduhom.
Dolgo trajoči ura-klici doneli so nama iz ostroga
v višino.

„To bi bilo storjeno!“ pravi Ivan. „tretji
je zdaj v pasti; a naj mi bode mulah ali hudič
sam, moral bi prokleta lokav biti, da nama
odnese peti!“

„Čuj Ivan!“ odvrnem jaz, „izvrstna misel
šinila mi je zdaj le v bučo. Hajdi dole po poti,
kder sva prilezla sem, da prideš do one-le krive
breze. Tija prišed jameš kolikor god hrupno
lezti proti preduhovemu vhodu. Dečko misli, da
mu od zdolaj bočeva do živega, meněč, vohatiti
ga v toplem gnjezdu, — sklone se črez kame-
neni prsni bran, da bi strelil v nižino, — a varal
se bode, — jaz mu ta hip skočim od zgoraj na
vrat, — pa ga imava.“

Tako tedaj. Ivan jame plezati dole, jaz
pa tiho sedim vrhu preduha, razkrečem nogi,
pa čakam. Nabita samokresa vtaknil sem zopet

v toke za pas, in pazno gledal na kraj, kder se mora prikazati mulahova glava. Preteče polu ure, — zdolaj počí samokres in kmalu začujem Ivana kleti in razgrajati, ter vidim lezti ga proti preduhu po kamenji, ki se mu je vedno krušilo pod nogama.

Kar sva pričakovala, se je zgodilo.

Previdno pomoli pretekani starec vprvo svoj beli papah, najbrže na nabijalniku svoje vintovke, iz preduha; a ko se preveri stari lesjak, da mu nikedo od zgoraj ne prismoli olovnice na komat, meni, izvestno sta se oba podala dole, da bi mu od zdolaj prišla do zoba. Zdajci se za papahom prikaže goloobrita butica, za tem vrhovni del telesa. Hotel je stara duša pogledati v nižino, da potem streli črez skalati rov. A baš na to čakal sem jaz.

Tatar leži pod mano na trebuhu, — a hipom spustim se jaz, zdrknem — in predno se ozreti zamore, sedim mu užé na vratu. Z vso močjo ga zgrabim za roki, v katerih je držal vintovko, a brado mu trdno zapičim v tilnik. Kot jegulja vil se je dečko pod mano; vse žile sem moral napeti, da sem ga tiščal nizdolu. A ko prispeje Ivan, razoroživa hrabrega dečka,

ter ga zveževa. V drugo zadoni silen: ura! v ostrogu. Videla sva tudi, da je na plitvem kraji četa strelcev prešla reko, da bi zasedla zračno tvrdnjavo, katero sva priborila midva.

Pretekli ste dve uri, predno so se priplazili kolneči in srdeči se strelci k nam v višino. Tedaj svečeniku razveževa nogi tolikaj, da je hoditi zamogel, naloživa mu zaplenjene burke in orožje na hrbet, pa hajdi v dolino! Ivan je koračil naprej, mulah v sredi. a jaz za njima. Dospevši do obale, priveževa vjetniku vse orožje in burke na pleči, da ti je bil lik živa orožnica, shraniva strelivo v bašlike, zavlečeva Azijata v vodo, pak ga, kot butaro drv, tirava onkraj, tija, kder sva bila preje pustila puški in burki. Dospevši na obalo, ni hotel ali mogel dečko takoj na noge. Sodila sva, — in po vsej pravici, — da je mrcina v reki preveč nažrl se vode, — toda ne vsled hude žeje. Postaviva ga tedaj na glavo, pak mu malo premehčava rebra, — boga mi, da ste videli, kako je voda drla iz njega! Dobrodušni Ivan izprazne mu še nekaj ostale rakije v goltanec, da ga nekoliko okrepča; a pogan, da bi ga vrag, namrdne se mesto hvale in spači obraz, kot bi bil hudi-

čevo olje, ne pa dobro, pošteno rusko rakijo, ta pes!

Kmalu dospujemo v ostrog. Oddava mulaha, dobiva novce in po vrhu še nekaj lepih besedij. Tovarišem, ki so naju bili gledali, napraviva zbog dobrega lova, kateri sva bila naredila, gostijo, da je bilo vse pijano. Zatolkla sva pet in dvajset rubljev.

Naš esaul izprosil si je za nekaj časa zalotnega Črčenca. Gotovo ga je bil primoral, da je govoril, kajti videl sem ga, da je z veselim obrazom, kot užé jako dolgo ne, zasel svojega konja, zažvižgal črkesko melodijo, ter smeje se odjezdil proti gozdu.

„Šimen,“ pravi mi prihodnje jutro Bej-Mursin, ko sva se šetala po gozdu, a otrjad sekala les, „Šimen, zdaj znam za skrivališče zveri. Muhamed-Amin skuplja gore Črčence v ogromne čete. Tū pri nas imamo le neznatne, jako dvomne vesti o njegovem delovanji, sklepu in početji. Rekoč, da idem v pogorje ogledovat, kaj počenja, izprosil si bodem malo rekognosciranje po gorah; a na kaj vzlasti meri to, niti treba omenjati. Na večer izberi deset najsrčnejših naših ljudij. Da pojde po sreči vse,

kar nameravam, pobrišemo jo jutri v pogorje. Si li umel?"

„Da, da, čujem!“ odgovorim jaz; na to otide. A jaz sem dolgo dolgo premišljeval stvar, ki nas vkljubu hrabrosti, lokavosti in izvedenosti uprav lahko stane život, in da nam le najmanji neugodni slučaj nemila osoda zahiti na pot.

„A kaj!“ dejal sem konečno, ter otresel si takovo bedasto misel, „boga mi, vsaj ni v prvo, da zastavljamo svoje glave. Kolikokrat uže se nam je plastunom vrvica zdrhnila okrog vratu; tu pa tam je pač kateri pustil svoje kosti, a večina nas se je srečno izmotala iz preglavice.“

Zopet preide nekaj dnij. Ljudi sem imel pripravljene, a še vedno je trebalo čakati povelja, da odrinemo.

Necega večera, — baš sem se bil vrnil s patrolje, — pride službujoči narednik k meni, pak mi veli, naj se podam k esaulu.

„Šimen“, mi pravi, ko pridem v bala-gono,¹⁾ „v dveh urah, ko se popolno stamni, odrinemo. Pripravite se tedaj, vzemite seboj suhorja, slanine in vodke²⁾ za več dni; splazite

1) slaminata baraka. 2) rakija.

se tiho, polagoma do broda, in pričakujte me tam. Si li umel?"

„Da umel, vaše blagorodje“, zavrnem jaz. Potem otidem in zberem svoje ljudi. — Bilo nas je ednajst dečkov, ki smo uže često gledali smrti v žrelo, ter vzrastli v boji z Gorei. Sigurni strelci in vešči lovei smo bili vsi; dobro smo umeli jezik, a navade in šege svojih protivnikov še mnogo bolje. V sili bi se srčno lotili še enkrat večje trope, nego je bila naša. Naorožani s kratko puško dvocevko, kindžalom, šaško in samokresi, obilo prevideni s streljivom in brašnom, splazimo se, ko je noč bila uže temna, kot vran, na raznih krajih skozi prednje naše straže. Najbolje, najvztrajnejše konje vodili smo tiho za uzdo seboj. Mož za možem, pojedini zapuščači smo naš stan, tiho in previdno plazili se skozi dračje. Opazila nas ni niti ena straža, niti zaklicala nas. Ignjat, eden najdrznejših naše sotnije, je še donskemu kozaku, ki je nekoliko pijan stal na piketu¹⁾, odrezal steklenico vodke, katero je vrli Donec nosil na remenu krog pasa — pa niti opazil ni tega.

Na brodu nas je uže čakal esaul. Ne da bi izgubljali časa, zasedli smo konje, ter prepluli

1) opazovalna straža.

reko. Nemo jahali smo onkraj v vzčelje¹⁾ in potem po pogorji. — Vodil nas je star Zaporozec, eden najstarejših, največjih plastunov. Pogorje bilo mu je znano, kot bregušni žep; — ni čuda, vsaj se je z Abreki bil uže nad trideset let. — Mož za možem jezdili smo uže kake tri ure po ozkej, s kršjem posutej poti, zmiraaj navzgor. Noč je bila črna, kot vran; povzdavali smo se, ker nismo videli ničesar, popolno v veščega svojega voditelja, ter svojih konj nagone in bistra ušesa. — Zdajci se s čela sem začuje ruševca glas, katerega je oponašal stavec vodnik; — tropa obstane. Torišče se je pred nami jelo nagibatí v dolino; mesto sivih skalâ, skozi katere smo se vili in plazili do zdaj, nas z desne in leve objame velik gozd sè svojim košatim drevjem. Prišli smo iz vzčelja.

„Deca“, pravi esaul, — bila je sploh prva beseda na vsej poti, — „predno se dvignemo dalje, treba da veste, kaj nameravamo. Čuje se, da se v novo zbirajo Črčenci tu po gorah; nameravajo baje Šalinskej kuli zapreti vodo, odpeljati jej jo, ter tako posadki nož staviti na grlo. Drug oddelek pak hoče udariti na

1) soteska.

levi bok naše črte, da prodere do Vardvišenske tvrdnjave. Muhamed-Amin, ki gospodari tu gore, shaja se skoro vsak večer s knezi, načelniki in starešinami Črčenskimi, da se dogovarjajo in posvetujejo o tem poslu.“

„Da pridemo k takej seji, da poizvemo njihove lokavosti, to nam bodi glavna zadača. V drugej vrsti pak hočem abreškega načelnika, ki ga nazivljate Abas-Kanom, živega dobiti v roke. Za gotovo znam, da ga vrag nosi po teh gorah. Zastaran dolg imam poravnati s tim vražjim psom. Kot harambaša mnogobrojne jate prihaja skoro gotovo k tem ponočnim sejam, in tako je mogoče, da dvoje volkodlakov dobomo ob enem v pest.“

„Ni mi treba omenjati, da nas to podvzetje lahko stane život. Treba je največje drznosti, ogromne previdnosti. Vsi ste vešči, stari plastuni, znate tedaj, kaj dosežete, ako se nam posreči namera, — kaj nas čaka, ako spodleti. Toda dovelj tega!“

„Nameravam pa naslednje. Deset do petnajst vrst od tu, v globeli onostranske doline leži hutor enega mojih kunakov. Do tega hutorja moramo prispeti, predno se jame zoriti.

Onda se poskrijemo ob dan. Ne daleko od tam stanuje v svojej avliji Sultan-Erikov, kunak mojega umrlega oče. Sultan je hud protivnik Muhamed-Aminov. Dasi se zdaj nahaja mej sovragi, ne bode se ipak obotavljjal, niti zamujal prilike, Šejku škoditi; kajti radi upliva in veljave, katera ima oni mej Črčenci, črti ga strahovito. Pohlepen, lakomen, zavisten kot vsak Črčenec, je Erikov; da mu iz svojega kunaka v imenu našega poveljnika pošljem nekove dari, ga lahko pregovorim, da mi ovadi prostor, kder se shajajo k nočnim sejam. Kar se tiče zaločenja Abas-Kanovega, o tem vam ne zamorem zdaj povedati nič določnega. Čas in okoliščine nam bodo narekovale mero. A čim sem mu na sledu, mora biti moj, in boga mi! živega moram imeti hudiča, živega, zatrjujem vam še jeden pot! Petdeset srebrnih rubljev vsacemu, ako ga vjamemo živega; petdeset z nagajko onemu, kdor mi ga ustrelj, prebode ali poseka! Znete me! Ste umeli?"

Pri zadnjih besedah srpo pogleda vsacega v obraz; oči svetile so se mu v temi, kakor volku.

„Da umeli!“ odvrnili smo soglasno vsi.

„Dvignimo se tedaj!“ velel je njegov ukaz.

V prejšnjem redu jeli smo se pomikati dalje. Burja, ki je uže preceje časa brila močno, prihajala je huja in huja; drevje, stoječe ob levi in pravi cesti, ječalo je pod njeno silo.

„Šimen“, pravi Ivan, ki mi je jezdil ob boku, ter po svojej navadi dregnol me pod rebra, „v Abasovej koži ne bi tičati hotel, če ga Bej dobi v svoje pesti“.

Ivan je bil poddesetnik našej stanici, živahen dečko, zvit in vešč plastun, povrhu najboljši tovariš, pa poštenjak, da malo taci.

„Čuj brate!“ zavrnem jaz, „da se našemu esaulu na četovanji pripeti kaka nezgoda, boga mi, Abas-Kan mi ne uide nekažnjen; tudi jaz imam nekov račun poravnati ž njim.“

„Znam, znam, brate Šimen; čul sem o onej zgodbi. Veš tudi, da se v vsacem slučaju va-me povzdati smeš“.

Silneje in silneje tulila je burja, ter skupavala črnosive oblake na nebu; les je stokal in ječal pod njo, vejevje se šibilo in tolklo ob vejevje, a listje je šumelo po tleh, kot bi nevidne roke grebale je sem ter tija. V gozdnej daljini pa je zdaj in zdaj zalajal šakal, zatulil volk, a sè skalnate čeri dole zadrl se je kot v odgovor

plešec; sova je ukala, a čuk je skovikal. Bilo je blizu polunoči.

In zopet se s čela trope začuje ruševčevi glas. Brzo se zberemo krog starega Zaporožca, ki je bil razjahal konja, uho pritisol na zemljo, ter pazno vlekel na ušesa. Mi nismo čuli ničesar.

Nemo stali smo precej časa. Stari kozak ležal je negibljiv na tleh, kot klada, ter poslušal. Tudi mi vlekli smo na ušesa, pak poslušali. Nekaj je moralo biti, kajti tudi konji so natezavali ušesa, ter nenavadno so pihali skozi nozdrve, — gotovo znamenje, naj se čuvamo. Kozaki konj namreč, da je le jeden pot bil v boji s Črkesi, pozna jih že na daleko.

„Gorci, vaše blagorodje!“ šepne zdajci starec, ter se vzkoleba kvišku, „mного jih mora biti, kakor sodim iz peketanja kopit konjskih.“

Brzo razjaše esaul konja, leže na tla in posluša.

„To je Črkaska četa, ki gre na stikanje; izvestno hoté obiskati našince“, pravi esaul, dvignivši se. „Brzo, bratei, v les, na levo in pravo; konjem vrzite burke črez glavo, da vragov čutili ne bodo; samo eden naj zarezgeta, in glav naših ne bode več na vratu, — po nas

je! Kakor sodim po peketanji, je nad pet sto tih vragov, ki jezdijo semkaje. Halo, v šumo! Stoprav, ko začujete tripotni glas pleščev, krenite na pot!“

Ni nam trebalo ponavljati povelja. Brzo smo odvedli konje v gosto mladovje, katero je še vedno lomil vihar, — ter glave ovili jim z burkami. — Videl sem, da sta esaul in stari Zaporožec oddala svoja žrebea ljudem, ter na gozdnem robu tik poti poglela v dračje. Svojega konja prepustim Ivanu, pa se do njiju splazim po trebuhu. Kolikor je bilo moči v tamnej noči, videl sem, kar bi se gnjetlo po poti. — Deset minut smo uže nemi ležali v lesu. Vihar je tulil na dalje, krivil in zvijal vejevje, da je staro bukovje ježilo se mu pod silnimi zagoni.

„Evo jih!“ šepne Zaporožec, ter se brzo zlekne pod deblo mlade breze.

In istinito so prišli, trdno zaviti v burke, z bašliki na glavi. Prihajali so, kot jim je navada, neredno, po dva, trije, štirji in pet skupaj. Tiho, nemo, kot četa zlih duhov jezdili so na svojih, brzo a varno stopajočih kljusetih mimo nas. Esaul je dejal, da jih bode do pet stotin. In bilo jih je toliko, a večji džigiti so morali biti

vsi, kar smo sodili po molččnosti, ki je vladala mej njimi. Davno uže odšel je glavni oddelek mimo nas, a vedno še, sto do dvesto korakov narazen prihajali so zaostali, pojedini, ali po dva skupaj. Tudi ti jezdarili so mimo nas tiho, kot njih tovariši predniki.

Preteklo je uže polu ure, odkar je zadnji džigit izgubil se nam v temi, a vedno še smo ležali tiho in mirno. Kakor kača splazi se zdaj naš esaul na pot, ter uho zlekne na zemljo. Hipom začuje se tudi od onda tripotni zaduhli glas plešca, — previdno zlezejo plastuni iz svojih skrivališč, varno vodivši konje za sebo.

„Rebeta!“ pravi esaul, „predno pretečeta dve uri, zaduhali bodo našinci te vrage, ter jih vrgli nazaj, — tedaj proti nam. Časa ne smemo zamujati. Zajašite! Naprej!“ In v prejšnjem redu jezdili smo dalje. —

Po dolzem, neumornem jahanji dospemo do torišča, kder je bilo posekano vse drevje. Ozka steza vila se je tu črez krečje in kamen v preduhasto dolino. Tu se ustavimo.

„Rebeta!“ pravi esaul, „dole v jarku stoji hutor mojega kunaka. Razjašite, in da ste mi mirni! Jaz pojezdím v dolino, ter jo preiščem.

Če bode varno, zažvižgam tripot, na kar odjezdite za menoj“.

Poskakali smo raz konje, privezali jih, ter polegli v travo.

„Čuj Nik“, pravim staremu Zaporožcu, „poznaš li Bejovega kunaka tu dole?“

„Da, poznam ga, Šimen; gotovo ste ga uže vsi videli na naši progi.“

„Časa imamo dovolj; lahko nam tedaj, stara duša, kaj poveš o onem dečku“.

„Radovedni ste, kot stare babe“, zagodrnja starec. „Kaj naj vam povem? Za Ali-Beja se zove, ter je rodom Lezgijan. — Nekedaj v prošlih časih imelo je Črčensko pleme rabuko ž njim, kar je pa tu v gorah kaj vsakdanjega. Vsaj znate, da si ti rokovnjači žlice kradó izpred ust; potem se stepó in prične se klanje, ki traja leta in leta. Od kar pa jih ima Šamil pod svojim palcem, odložili so, vsaj za časa vojne, osobne mržnje in krvave osvete, kakor jih zovejo sami, — da ne bi škodili občnej stvari. In istinito, zdaj hodita najzagrizenejša sovraga drug poleg družega v boj. Boga mi, dokaj je teh pasjih dlak, ki zbog navdušenja do svete stvari,

kakor jej pravijo, opuščajo, brez lokavosti, brez verolomstva, osobne razprtije, ter se posvečujó obénej ideji. Drugi pa, — in teh je večina, — vdali so se le protivoljno Imanovemu ukazu. Bijejo se sicer sè svojimi neprijatelji skupno proti nam; imajo jih tudi za vrle džigite, ki so jako vdani Šamilovej stvari, — a na skrivnem jih, kolikor moči, izdavajo našincem, ter si tako služijo lepih novcev. Kedar iz-za grma ubijó kacega krvnega sovražnika svojega, obdolžé nas plastune uboja in ropa; tako nam tedaj še pomorejo k naši slavi, in Črčenci se nas bojé, kot vrag križa; ob enem pa se še osvetajo na sovražniki, ter si polnijo pohlepne žepe. Da, da, zvita žival so ti prokleti Gorci!“

„Tem pripada tudi Ali-Bej. Črčenci ga imajo za najbesnejšega protivnika našincev; in on je pameten dovolj, da si čuva oni glas. Poleg tega je eden najboljih lazučnikov ¹⁾ našim generalom. Marsikatero lepo vsotico zaslužil si je uže s tem, ter zakopal jo v svojej jazbini; marsikaterega Črčenca, o katerem se meni, da so ga potolkli plastuni, ima on na svojej vesti; nekateroga je uže pobil, ter tajno oropal ga.

1) ogleduh.

Dokaj srebro-kovanih kindžalov, vintovk in šašk izvrstnega dela poznam, katere je zviti Lezgijan prodal našim častnikom. — A najzvitejši lisjak pride enkrat v past. Necega dne zalotijo ga štirje Črčenci, ko je baš hotel starešino, katerega je bil ustrelil iz zasede, oropati orožja. Lezgijan, vidé da mu gre za kožo, ali vsaj za poštenje, ko bi mu ušel le eden svedokov, jame se obupno boriti sè štirikrat večjo silo. Črčenci hoté ga vjeti živega, da mu, kot običajno, odero kožo. To je največja zabava tem rokovnjačem. Ker so bili štirje, so ga napadli uprav lenivo. Slučajno naletiva nanje z Bej-Mursinom. Nekaj časa gledava to šaloigro, a konečno mu pomoreva. — Črčence smo pobili, — tedaj niso ničesa mogli raznašati, kar so bili videli. Tako je Ali-Bej ostal časten, ter na dalje čuval si svoj pošteni glas. Od tedaj pak je našemu Beju kot kunak veren in vdan z dušo in telom, in dal bi se zanj razsekati na kose. To vam je tedaj mož, ki stanuje tu dole v hutorji; kmalu ga bomo videli.“

„Ima morda Lezgijan svoje žene pri sebi?“ pita Andrej, glavni volokit¹⁾ našej sotniji.

1) ženski lovec.

„No, no, tu ne bo nič za te, dečko“, zavrne starec. „Babe svoje ima onkraj na Sakatalskem. — Hišo ima zidano lezginški; dva pada ima, ter plosnato streho. Na vnanjej strani ima puškarnice. Okna in hodniki gledajo na dvorišče, kder se nahaja tudi vodnjak. Pri tleh so konjišnice, a ž njimi zvezan je drug dvor, kateri obdaja visok zid. Sem po noči zaganja govedo in drobnico. Ves hutor leži konec globeli na necem skalnatem obronku. Obdajajo ga grape in druge naravne opovire, da se v sili stari lisjak sè svojima sinoma in štirimi hlapci lahko dolgo brani in uspešno celo proti mnogobrojnemu vragu. Pesjeverec si je uže prihranil lepo vsotico, a bogatstva ne pušča nikoli ali vsaj redko v svojej duplini; pošilja je raje v gore, ali pa je zamenjava za ruske bankovce. Sploh pa so vsi tu dole dobrodušni dečki, ki se, kot večina Lezgijanov, prokleta malo brigajo za koran. 1) — — Ko pridemo k njim, manjkalo nam ne bode niti vina, niti rakije, in uverili se boste, da gledé pijače Azijatje nikakor ne zastajajo niti za najboljim Grebenskim kozakom. — No, sedaj poznate kraj in ljudi, kakor jaz

1) turško sv. písmo.

sam. Mirujte zdaj in jezik držite za zobmi, da ne preslišimo esaulovega znaka.“

„Prokleta je hladno tu gore!“ godrnja Ivan, „daj mi malo rakije, Šimen.“

„Pravo, brate“, zavrnem jaz, podavši mu steklenico z vodko, „le potrpi, kmalu se bode-mo greli“.

„Molčite deca!“ zarenči jezno stari Zapo-rožec. „Tropa starih, večjih plastunov ležimo tu na vražjej zemlji; obdaja nas les, kder za vsacim panjem lahko čepi deset Črčencev, de-set pravim, ne eden, — pak šepečemo, kot srake ali mala deca; a niti straže izpostavili nis-mo. Zdi se mi, da sem tam v gošči čul po-kati les“.

„A kaj še; volk ali šakal, ki se je zbal našega glasu“, pravi Ivan; „počasi se človek privadi nevarnosti, ter je malomaren“.

„Sto hudičev!“ kolne starec, „taka malo-marnost nas lahko stane život . . .“

„Pravo, stari Nik!“ zadoni zdajci krepak glas za nami. „Zdravstvujte, bratei!“

„Črt in smrt!“ zagromi Zaporožec, vzkole-bavši se kvišku, „kaj sem dejal?“

Kot bi trenil, bili smo vsi na nogah; kindžali vzplamteli so iz nožnic; — uže smo hoteli skočiti v grmovje, kder se je čul glas. Hipom pa izstopi možak visoke postave v burki in bašliku, ter gre naravnost proti nam.

„Zdravstvujte deca!“ na novo pravi oni glas; „vtaknite nože za pas. Ko bi vam bil sovražnik, ko bi vam škoditi hotel, boga mi, ne bil bi Niku dal končati pripovedke.“ Na to sname bašlik, pristopi k starcu, ter pita: No, me vendar še poznaš, stari razbojnik?“

„Črtovi sin!“ vikne razsrjeni starec. „Kaj vruga delaš tu, Ali-Bej, zdaj, ko te Bej-Mursin išče dole v hutorji?“

„Ha, ha, ha!“ krohoče se Lezgijan, „te li jezi, starec, da sem prehvatil vas stare lisjake? — Le hvalite Boga, da niso bili Abreki, ki so vas prestregli, kajti glave bi se vam potem, vrag me vzemi, nekoliko dvomljivo gugale na vratah! — Moje povesti nisi baš slabo pripovedoval, stari Nik“, — nadaljuje smeje se potem, „a vse eno ne bi bil vrjel, da se vas, stare bandite, nenadoma lahko prehvati. Pravim vam pa, da štiri sto korakov v okrogu ni nič sovražnega, — to, da vas umirim; uže dav-

no ovadila bi mi bila psa, ko bi bilo kaj nevarnega v okolici“.

Rekši se obrne, za njim stala sta orjaška psa; oči so se jima svetile, kot žarko oglje.

„Prav imaš, Ali-Bej, prestregel si nas, kot bedasto deco. A kaj vruga, da se po noči, o tako poznej uri klatiš tu gore?“ godrnja Zaporožec.

„Boga mi, pač si čuden, vrla duša stara!“ smeje se Lezgijan. „Nemara ti drugo pot raztolmačim to; za zdaj naj ti zadosti to, da sta me psa navedla na vašo sled, in da sem nekaj časa poslušal vaše klepetanje. — Nik, dole pri hutorji je Bej, praviš? Tedaj zdravstvujte, bratei in na svidanje! Krenem jo dole, da se sporazumeva.“

Zadenši svojo dvocevko na ramo, zažvižga psoma, ter se izgubi v temi.

„Vsi vragovi!“ klel je stari Zaporožec, „še zdaj me grize, da nas je zasačil Azijat. Zdaj nam je pri kraji maslenica¹⁾. Ti Peter in Vasilov, na pot, Andrej, Mihajl in Siderov v dračje; — drugi zleknite se po tleh in jezik za zobmi!“ zarohni potem; „da se mi še kedaj pripeti kaj ednacega, vrag me vzemi, popustim svoje

1) največji post pri Rusih.

rokodelstvo in, na dušo, grem v samostan, da se v rujavej halji pokorim za grehe!⁴

Tiho smo sedeli zdaj, ter čakali dogovorjenega znaka. — Uže se je jelo zoriti, ko iz globeli začujemo trikratni znani pisk na piščalki, katero je esaul imel na konci svojega knuta. Kolikor moči tiho, plazili smo se, konje vodé za uzdo, po divjeji stezi proti hutorju, kder sta nas čakala esaul in njegov kunak. Nastanila sta nas na dvorišči v malem poslopji, pri tleh.

Tri dni in tri noči bavili smo se tu z lenobo. Obilo so nas bili prevideli z jedilom in pijačo, da smo se pasli in redili si trebuhe. Štirje Ali-Bejevi hlapci so nam kaj vrlo pomagali vduševati vodkine sklenice. Le redko smo ves ta čas videli esaula; plazil se je z Ali-Bejem po globelih in gozdu, ali pak je po noči v sosednjej avliji shajal se sè Sultan - Erikovim: — Mi smo bili varni, kakor v Abrahamovem naročji, ter stregli telesu z vsem mogočim.

Bilo je četrto jutro, — če se ne motim, na četrtek. Zvunaj divjala je burja, da dober in pošten hazam¹⁾ niti svojega psa ne bi bil izgnal iz hiše, — takovo, uprav pasje vreme je

1) gospodar.

bilo, — ko pride esaul. Obleko je imel raztrgano, dživjake¹⁾ prevotljene, nogovice razdrapane; vsled truda, vsled nikacega počitka bil je zelen kakor trava; strahovito so se mu žarile oči. Niti besede ni zinil, odvrigel do cela premočeno burko, pak legel spat.

Tiho splazili smo se iz čumnate, ter ogledali si sedla z remenjem in orožjem; dozdevalo se nam je vsem, da bode skoro konec našemu predpustu. — Na večer skliče nas esaul v sobo. Ko smo vstopili, sedel je Bej pri ognji, na nogah imel je tople lezgijanske nogovice, ter nemo zrl v žrjavico. Na nasprotnej strani ognjišča sedel je Ali-Bej, ter pušil iz dolge, srebrokovane črkeske lule; pred njima stali sta ogromni čaši gruzijanski, napolnjeni z gorko rakijo, a tik njiju ležalo je prekajeno meso in črkeski sir. Pridno sta pila in jedla oba. Boga mi, da si videl iz čaše vleči prokletega Lezgijana, boga mi, menil bi, da je vrl pravoslaven kozak, nikakor pa zagrizen moslemim!“

„Rebeta!“ pravi esaul, „tri dni in tri noči delal sem za vas; celo noč prežil sem v mrtvaški raki na pokopališči, kamor me je bil do vratu

1) obutev.

zagrebel moj kunak, — ko so gorci posvetovali se na groblji. Noč in dan lazila sva mej temi lopovi, stokrat zastavljala glavi, a vi ste lenuhovali doma, pa pasli si trebuhe. In da mi nista pomagala Ali-Bej in Sultan-Erikov, niti danes ne bi znal Gorcev namere. Vsi naši lazučniki potaknili so repe mej noge, ker se boje Šejkove osvete. A jaz sem jim prišel do zoba, sam rešil prvi in glavni del naše zadače. Dobro tedaj slušajte moje poročilo, dobro pamtite je, da vsak vas, ki bode celo kožo in zdrave kosti odnesel iz tega boja, lahko poroča v našem stanu, kaj se kuha tajnega. Če pa nam vsem odrobijo črepine, prevzame navzlic velikej nevarnosti moj kunak to ulogo, pak vse poroči otrjade načelniku.“

„Tu gore je Muhamed-Amin vse, kar koli zamore nositi orožje, spravil na noge. Pet tisoč džigitov pripravljenih je samo po bližnjih avlijah. Kar pa ne more pod orožje, dela — hočeš, nečeš, moraš, — okope in rove, katere napravljajo na glavnih točkah preko soteskinih izhodov. Rove in navale naorožili so s topi, ki so jih napravili sami; Šamil velel jih je narediti po načrtu poljskih častnikov uskokov in nekedanjega topničarskega poročnika, Jakub-Kana, v svojej stolici.

Vsemu topničarstvu zapoveduje vrhovni general Šamilov, nekedaj narednik in Nikitin pobratim. Gorei so dobro preskrbljeni sè streljivom in orožjem; kacic dvanajst tisoč glavá jih bode. Imajo tudi do pet in dvajset topov velicega kalibra. Nameravajo pa, da vprvo vdarijo tu naseljeni džigiti na našo progo, se potem brzo odtegnejo v gore, da bi s tem našo otrjad izvabili v soteske in globeli, ter prignali jo blizu svojih topov, iz zasede pak jo prestregli ter jej zabranili povrat. Vrlo dobro poznajo bitje in žitje našej vojski; tudi fanatizirani so strahovito. Velevažno je, naše generale soznaniti z namerami Šejkovimi. — Do početka sovražnosti sta še dve nedelji; toliko potrebujejo baš, da končajo svoje delo in da se naorožé. Nam treba le tri ali štiri dni, da vjamemo Abas-Kana. Počila vam je tedaj zora, da se jamete kretati. — Ta stvar pa briga le mene samega, in vsacemu vas je prosta volja, da se je vdeleží, ali ne. Nakana, katere sem se lotil, je ena najdrznejših, najjačjih, kakoršne so kedaj izvedli plastuni. Sovragov broj, katere bodemo napadli, je desetkrat večji od nas; nahajamo se na sovražnej zemlji, na zemlji, kder za vsacim drevesom, za

vsako skalo lahko preži Črčenec. Niti se vam je nadejati bogatemu plenu. Premnogo stvari, premnogo okolnostij kaže, da se nam lahko vse ponesreči; kaj nas čaka, če se nam ponesreči namera, to znate vsi, kaj hočete tedaj storiti? Prosto-voljci izstopite!“

Kot jeden mož, stopili smo vsi za korak naprej, in boga mi, v onega koži, ki bi se bil obotavljal le eden hip, ne bi bil hotel tičati.

„Vaše blagorodje, oprosti!“ pravi stari Nik, in poznalo se mu je, kako ga je grizlo in peklo, „mi smo plastuni, nikakor vajeni mnogim besedam, mnogim pitanjem. Vraga lotiti se, kder se snidemo ž njim, to je naše delo. Nikoli ga še nismo šteli. In da vaše blagorodje psa, Abas-Kana hoče, no to je baš voda na naš mlin. Vrag je vrag, Črčenec Črčenec, Kozak Kozak, častnik častnik. Boga mi, mrzilo mi je, uže dokaj, da se vaše blagorodje z Ali-Bejem samo klati tu po gorah, mi pa tu kakor sužnji na somnji, pase-mo lenobo. Zdaj je vrsta na nas, da pokažemo, da tudi mi ne zaostajamo za Lezgjiani; — to ti ne bodi v posmeh, Ali-Bej. — Bože moj, umre se le jeden pot, čim drznejša, čim divjejša svirka, tim radostnejši ples! Čim preje tedaj zagodemo,

vaše blagorodje, tim ljubše meni in tem mladčemu!“ In zabrnivši se k nam, pristavi: „In da kedo vas bolje govoriti zna, naj razkrehne čeljusti in blekne kaj! Zdaj kujte železo, ko je še vroče.“

„Da, da, tako mislimo tudi mi“ vpili smo vsi, ter obsuli esaula. „Hvala vam, deca moja!“ zavrne esaul, „čujte tedaj, kako izvedemo stvar.“ „Kacih štirideset vrst od tu globoko v pogorji, nahaja se tvrdnjava črčenska; pridno jo še grade in vtrjujejo zdaj. Iz nekedanjih starih okopov, ki leže nižje pri reci, in katere so opustili do cela, jemljó topove, ter jih vlačijo tija. Dvoje topov z municijo dovedli so včeraj do Erikove avlije, jutri pa ju vlečejo dalje na omenjeni kraj; močna džigitska posadka ju spremlja. Pot je slaba, vreme neugodno, ljudje in konji utrujeni radi dolzega pota po gorah. Povrhu transportirajo topa in streljivo na arabah, ¹⁾ in imajo vprežene samo vole, kar jim zelo ovira pot. Uprav dobro vem, da ono kolono vodi Abas-Kan. Jutri zvečer ostane na samotnej črčenskej pristavi, jedva dvajset vrst od tu, da prenoči tamo. Tija jo krenemo nocoj; Ali-Bej nam

1) majhena, jako primitivna kola.

bode vodnikom. Preiskal sem kraj, uvidel, da je preugoden našej nakani. Na pristavi tedaj bodo prenočili Gorci, ter krmili živino. Tudi vodnjak je onda, da bodo napajali lahko. Jedva vrsto korakov od pristave nahaja se globel, čez katero, kakor v streho moli skalovje; vsestransko zarašča jo grmovje, skozi katero po ozkej strugi teče gorski potok. Tu bode naše zavetje in ob enem smo preskrbljeni z vodo. Zvunaj razgraja nevihta in ker imamo mlaj, bode vreme preje huje, nego bi pojenjalo. Abasovi ljudje so, kot sem omenil, uže utrujeni zbog dolzega pota; razven tega so še brezskrbni, ker se ne nadejajo nikakej nevarnosti. Izvestno bodo takoj po prihodu legli spat in k večjemu postavili straže pri konjih in arabah. Črez dan poskrijemo se v globeli, pak pričakujemo prihoda Goreev. Kedar pospé vsi, splazimo se tiho bliže, pokoljemo straže, prerežemo konjem svore in podproge, zapalimo zaboje, in ko jame municija eksplodirati, vdarimo v splošnej zmešnjavi z ura in i-i-i-klici¹⁾ na-nje, proderemo do Abasa, ter ga zvežemo; potem zopet k svojim konjem, pak jo z vjetnikom poberemo po soteski. Predno

1) Črkesi in Kozaci, kedar napadajo, kriče: ura! i-i-i!

se zberó osupnjeni Goreci, predno vjemó konje in jim popravijo prerezane uzde in sedla, smo mi uže daleč; konji naši so spočiti, a njihovi utrujeni in mogoče je, da dospemo do naše mejne straže, ne da bi imeli velike izgube.“

„Da pa gre stvar narobe, in če padem jaz, proderite kakor znate in morete. Razkropite se, eni sem, drugi tija; potem morajo razdrobiti svojo moč, in nemara vendar kedo vas odnese pete. Nikakor pa, pod nobenim pogojem ne smete sem nazaj, kajti kunak moj moral bi vas v svojem in z obzirom na našo vojsko smatrati sovražnikom; na ta način pridete le mej dva ognja. Ste li umeli?“

„Da, umeli, vaše blagorodje!“ zavrnelo soglasno.

„Tedaj stopajte; pripravite vse; o polunoci sedeli smo v sedlu ter jezdili po globeli vse više v brdo. Na čelu nam je jezdil Ali-Bej, za njim esaul, potem Zaporožec, a mi za njim, mož za možem. — Bila je noč, noč, pravim, kot jo imamo redko kedaj v gorah. Burja je brila in hrščala po gostem lesovji, butala je vejevje ob vejevje, mlada stebila ob stebila, lomila veje, razgrajala in šumela po odpadlem

listji, ter tulila dole po soteski tako strahovito, tako burno, da smo se morali trdno držati sedla, da nismo popadali raz konje; vlekla je z veko-sneženih gorá, ter brila rezko. Trdno smo se bili zavili v burke, papabe z bašliki potegnili si črez ušesa, ter nemo jahali v črno, burno noč.

Ko smo prijezdili iz globeli, polegel je polagoma vihar; tla prihajala so nekako vlažna. Prispeli smo do nekove ceste, ki se je po kačje vila nizdolu, a skoro zopet kvišku po gostem gozdu, po katerem je hruščal vihar. Z arabami bi se težko vozilo po njej. Združili smo se po trije, po štirje, ter dobro vdrihali po konjih in podili jih; le kedar so bili uže zelo zasopli, dali smo jim, da so kopitali polagoma, da so se oddahnili nekoliko.

Na prečnem obnebj ni še niti najmanjega svita videti bilo; burja je brila in tulila na dalje, ter po nebu drevila gromonosne oblake. Ustavimo se, kajti gromel nam je na ušesa esaulov glas, ki je bil jači od viharjevega hrušča.

„Na mestu smo! Razjašite, pa vodite konje za uzdo!“ velel je glas njegov.

Poskakali smo raz konje, ter vodé jih zopet, mož za možem, jeli plezati po ozkej, hudo-

urnikovej stezi. Preko nje vilo se je gosto dračje in trnje, ki nam je v enomer trgalo obleko. V enomer smo se spodtikali; zdaj se je zvalil konj, a zdaj zopet zvrnil človek. A čim niže smo prihajali, tim mirneje in tišje je bilo krog nas. Na dnu jame pa smo bili do cela zavarovani pred burjo, a nad glavami nam je hruščalo in šumelo strahovito. Pri malem potoci se ustavimo, ter privežemo konje ob brinje.

„Legnite, rebeta“, pravi esaul, „komur moči, naj zaspi, — vrag vedi, če bode še kedaj potem! In da ste mi vsi tiho, niti se mi ne razgovarjajte, niti ne zapalite lul. Ste li čuli?“

Polegli smo po grmovji, ter kakor moči dobro in trdno zavili se v burke, potegnili si papahe črez ušesa, ter skušali zaspati. Ne znam, kako dolgo sem ležal ter poslušal stok viharjev, — spati nisem mogel. Zdajci začujem Nikov glas, ki me je rahlo zval po imenu.

„St, st, Šimen, Šimen! Da bi te sto vragov! Kamo te je zanesla pasja noga?“ sikal je starec uprav blizu mene.

Potegnil sem si bašlik raz ušesi, ter dvignil se kvišku. Na vzhodnej strani globeli je baš pokala zora; jelo se je svitati skozi drevje.

„Vzdrami se, Šimen!“ zaduhlo pravi Zaporožec, „Bej hoče še enkrat pred solnčnim vzhodom dobro ogledati si okolico, kder se sprimemo nocoj; velel mi je, da ga spremiva. Pusti tovariše, naj spe na dalje, — vsaj marsikedo mej njimi vzdaj-le!“

Dokaj je bila polegla burja; črni oblaci pluli so po nebu, in le tu in tam švignil je krvavožareč blisk iz njih; mrzel dež je jel pršiti na zemljo. Ozka, a tim dalja soteska, v kateri nam je bilo zavetje, imela je ob kraji robove, ki so viseli črez-njo, ter gosto poraščeni bili z mladovjem. Od zgoraj nikakor ni bilo moči videti naših ljudij in konj. Preko hudournika, ki se je vil po sredini soteskini, nahajala se je ozka steza, ki je držala na enej strani v vis, a na drugi nizdolu. — Gore, kder se je začenjala pot v globel, stal je Bej; trdno se je bil zavil v burko, ter mrko zrl predse. Ko sva midva prispela do njega, bilo je uže toliko svitlo, da smo nekaj videti zamogli po okolici. Pred nami je ležalo skromno vegasto torišče; grape in skate struge nahajale so se po njem, a ob robu obdajalo je je gosto drevje, ki se je vrstilo dole proti vzčelji, a gore v pogorja višino. Na goz-

dnem porobji, kacih dve sto do dve sto petdeset korakov od nas stala je stara črčenska pristava, katera je štela bore tri, sè slamo in kamenjem krite kočee, ki so jedva na polu molele iz tal, druga polovica bila jim je v zemlji. Po azijskem običaji obdajalo je pristavo veliko dvorišče, kamor se po noči zaganja živad. Dvorišče mejila je seč, ki je pa bila pohojena in posekana na mnogih krajih. Dvor delila je ograda iz bičja v tri neednake dele; v največjem bil je vodnjak; dolga vojnica premikala se je na operači; na dolzem drogu viselo je vedro, a na drugi strani je bilo v ravnotežje navezanih dvoje polomljenih arabinih koles. Surovo tesano dolgo korito je stalo pred vodnjakom, kder so karavane in kolone, ki so ostajale tu, napajale živino. Pristava bila je zapuščena do cela; nič se ti ni ganilo, čuti ni bilo ni človeka, ni živali. Očividno je tu bila postaja, kakoršne Črčenci često stavijo na dolzih progah, po katerih mnogokrat hodijo, a kder se nikaker niso nastanili ljudje; to se je tudi lahko sodilo po mrvih, ki je bila nakopičena tukaj. — Na levej strani šla je pot skozi les proti pogorju, a na pravej peljala je grudasta, s kamenjem posuta steza skozi skalato sotesko, ki je delila gozd.

„To je cesta,“ pravi zabrnivši se esaul, kazaje nama pot, ki se je vila v gorje, „to je cesta, ki drži k tvrđnjavam Gorcev, a ona steza vije se skozi globeli in vzčelja dole do našega kordona; todi se bomo tudi vračali. A zdaj si nekoliko ogledimo pristavo v bližini!“

Previdno se splazimo preko gozdnega roba k zapuščeni pristavi, ter izborno preiščemo nje lego in orodje; potem se vrnemo v globel. Tu so ljudje baš krmili konje z ovsom, kateri nam je bil podaril Ali-Bej; o Lezgijanu pak ni bilo ni sluha, ni duha več.

Mrzli dež ponehal je bil nekoliko; tem huje pak je bučal vihar po lesu, ki je mejil sotesko. Davno uže je bilo izišlo solnce, a okolica ležala je tamna, mračna, pusta pred nami; videti ni bilo ne enega solnčnega žarka, da bi bil prodril gozdno tmino; veter je podil kope sivih oblakov nad drevesnimi vrhovi. — Ves božji dan ležali so štirje naših ljudij v grmovji tik globe-linega roba na straži, da takoj javijo ostalim tovarišem, kedar bi zapazili kaj sovražnega; drugi pa so, zaviti v burke, tiho čepeli v skri-vališči. — O mraku okrepčamo se z nekoliko grižljeji suhorja, ovčjega loja in črkeskega sira,

ter si s krepkimi duški iz vodkine sklenice spre-
remo grla; potem napojimo konje, ter jim dvojni
delež ovsa nasipljemo v vreče. Črez dan pro-
menilo se je bilo vreme do čista, — kar se kaj
pogostò zgodi v gorah. Veter se je bil pre-
vrgel, ter akopram s poprejšno silo, vel skoro
toplo iz jugoiztoka; rudečecobrobljeni, težki,
črni oblaki zaganjali so se, ter kupičili se nam
nad glavami. Soparna tišina nastala je mahom
po hladnosvežem jutru; planinski orel, sokol in
druga ujedna perjad vrtila se je pod črnim ne-
bom, zdaj borila se z viharjem, zdaj zopet
strahovito urno letela pred njim; vedno pa se
je v krajših in krajših odmorih bliskalo v dalečini.

„Huda ura bode,“ meni Zaporožec.

„Tebi se gotovo sanja, starec,“ pravi Ivan, o-
hlapen kot zmiraj, „tu gore je še prerano zanevihto.“

„Balvan¹⁾ modri!“ huduje se starec, „zlo-
golčni fantè, povsodi moraš biti sè svojim jezi-
kom, dasi ne umeješ ničesar. Po teh soteskah
videl sem vremena, mladič, tedaj še, ko si ti še
bosopet tekal po ulicah vaše stanice.“

„No, no, stari volk!“ krohoče se Ivan, „vsaj
ti vrjamem; nisem ne mislil tako zlo.“

1) Тепен.

Ta hip začujemo nad glavami tenak pisk ; glas sikne: „St! St! Gredó!“

Uže se je bilo zmračilo do trda. — Zaporožec, Ivan in jaz splazimo se globeli na rob ; le nepopolno razločevali smo stvari v daljini. Na poti, ki nam je ležala nasproti in po kateri smo bili prišli, videla se je tamna tropa jezdecev ; v njih sredini razločevale so se štiri arabe, katere so vlekli voli. Kedarkoli je nekoliko potihnil vihar, čuli smo škripanje in ječanje velicih nerodnih koles, ki niso bila namazana uprav nič. Sodili smo, da mora biti do dve sto jezdecev, ki so eskortirali strelivo. Jedva tri sto korakov od nas krenejo proti pristavi. A čim bliže so prihajali, tim ogromnejše je bilo njih število. Tudi smo lahko opazili jezdeca, ki je nosil sijajno črkesko burko črne boje, in bel bašlik, z rokama mahal po zraku, ter očitvidno dajal povelja.

„Abas-Kan!“ sikne esaul mej zobmi. Videl sem, kako so se mu roke tresle radi ljutosti, da mu je smrtnoblede bilo obličje, da mu je krčevito stisnena pest napolu izdrla iz nožnice kindžal. Zona mi je pretresla ude, — prekrižal sem se.

O tem zvoziyo Gorci arabe mej kočee, ter ženo vole in konje na največji dvor. Konj niti prizvezali niso; sneli so jim samo uzde, ter obesili jim jih na sedla, katera jim po azijskem običaji niti vzeli niso raz hrbta, temveč le odpeli ja na lahno. Nekateri so potem donášali seno, drugi zajemali vodo, a v ilnatih kočah vriščalo je vse, kakor v bučelnjaku. Često prinašal je veter krik in vik gore k nam.

„Kakor vidite,“ šepne Bej, „menijo se ti vrangi do cela varne v ogradi in za sečjo, ter niti ne mislé, zvezati konj. Tem bolje; trebalo nam ne bode rezati pasov. Jaz zadavim stražo, splazim se na to k strelivu, ter prevrtam jeden zaboj in netilni prot vtaknem vanj. Ti Šimen, splaziš se z Nikom vred na konjski dvor; tamo potolčeta stražarja, a na mah, da ne bode nikacega vrišča, kajti o tem je zavisno vse; konje pustita v miru, a ko se preverita, da sem jaz opravil svoj posel, zapalita seneni stog.“

Skoro tri ure smo ležali ob globelinem robu na straži. Bila je trda mrka noč; tu pa tam zablisnilo se je včasih na oblačnem obnebj. — V Gorskem stanu nastala je počasi grobna tihota; skleпали smo, da so utrujeni džigiti

polegli spat. — Zdajci se črnemu oblaku nad nami izvije zelenožarna, kačasta strela; za trenotek razsvetli vso okolico, da si videl kot po dnevi, — na to grom pretrese ozračje, da se je zemlja zmajala v svojih tečajih, in so nas istinito zbolela ušesa.

„No“, godrnja Nik, „rekel sem, da bo tako; zdaj se pričinja ples.“

In zdaj, boga mi, jelo je treskati, kakor je samo v naših gorah mogoče. Vihar je tulil, blisek za bliskom izvijal se oblakom, strela za strelo; — bobnelo je, piskalo, tulilo, skvičalo, praskevalo, cvrčalo, pokalo, kot bi vrag sam tu gore slavil svoje godovanje. Od časa do časa zdelo se nam je, da vsa zemlja stoji v plamenu. Kdarkoli je strela razklala oblake, smo kaj dobro videli stražo, ki je na dvoru pri arabah, na velicem kolesu sloné, zavijala se v burko, ter bašlik imela potegnjen črez ušesi. Čuden prizor bile so gruče spavajočih Črčencev, ki so, zaviti v tamne svoje burke, drug poleg družega ležali na prvem dvoru. Dozdevalo se nam je, da jih nekaj prenočuje po kočah, a drugi zvnaj na dvorišči. Prokleta trdo so morali spati, da jih

ni probudil niti strahoviti boj elementov, — kajti drugače popadali bi bili na kolena, dvigali roke kvišku, ter vikali običajni svoj: Allah! Allah! — Pozneje poleže nekoliko nevihta; redkeje in redkeje, iz vedno večje daljave so še švigale strele iz oblakov, bobnel grom po pogorji; le burja je še razgrajala na dalje.

Jeli smo plezati po soteski dole, kder so vže bili zbrani naši ljudje.

„Čas je, rebeta! Na delo!“ pravi zaduhlo a odločno Bej. Obrzdajte konje, varno jih vodite po stezi iz globeli, in gore prišed, jih sklenite. Eden vas ostane pri njih. Jaz se z Nikom in Šimnom vred splazim v pristavo, a vi polezite pet in dvajset do trideset korakov od nje v zasedo. Ko vidite, da se je vnel smodnik, da arabe leté kvišku in je pristava v plamenu, tedaj kričaje in streljaje vdarite na osuple Gorce. Če hočete vedeti, kde iskati Abas-Kana, krenite jo vedno le tija, kder boste videli mene; jaz lopova gotovo zgrešil ne bodem, če ga, kar čuvaj Bog, smodnik ne odnese kvišku. Za manoj, deca!“

Plazé se po trebuhu, bližali smo se pristani; včasih jo je razsvitljajal blisek, da si razločeval jo, kakor po dnevi. — Prvi je bil Bej, za njim Nik, potem jaz. Deset korakov drug od drugega, plazili smo se kakor kače skozi nizko grmičje in dračje, po kršji in kamenji preko skalinih razpoklin in razdorov, dole do pristani vine ograde, ki je mejila dvorišče.

Tu se ločimo. Esaul se je plazil proti kraju, kder je pri arabah stal stražnik, a mi dva lezeva krog dvora, preplezava ogrado, onda, kder so stali konji. S kindžalom v roci, kakor tiger, ki je pripravljen, skočiti na plen, potuhnila sva se v necem kotu. Kedarkoli se je zabliskalo, sva skušala, orientirati se ter kde pri konjih zagledati stražo. A zahman nama je bil trud, nikder ni je bilo videti. Previdno lezeva ob ogradi dalje, tija, kder so privezani bili konji. Mirno so zobale prebrisane živali svojo krmo, ter se svojimi umnimi očmi čudno gledale naju; grozno so se jim svetile oči v temi; zdaj so se strmé drenjale nazaj, potem zopet stezale vratove, ter zvedavo ovohavale naju; nato zopet, kot bi sumile nevarnost, ki je pretila njihovim gospo-

darjem, sopihale skozi nozdrve, razgetale, ter po tleh kopale z malimi, kakor skala trdimi kopiti. Zdajci pak se zgane Nik; krčevito poprijemši me za roko, stisne mi jo, kakor s kleščami. Negibljiivo, kot kamenena kipa, sva ležala, ter srpo zrla pred se. Zdajci se zabliskne, — jedva dva koraka pred nama vidiva ležati krepkega, orjaškega Črčenca na škopniku mrve. Menila sva, da trdo spi, kajti ležal je na hrbtu, roki imel pod glavo, ter mižal.

„Šimen, pri prvem blisku vrzi se nanj, kakor si dolg in širok“, šepne mi Nik na uho, „pritisni ga na tla, da ne vstane, a jaz sedem nanj, mu burko potegnem črez butico, pak mu prerežem goltanec.“

Varno sva lezla dalje, dok z obrazi nisva zadela v mrvo, na katerej je, kakor sva menila, spal Črčenec. A kot bi trenil, skoči stražnik kvišku, ter naju zakliče po svoje. Tu ni bilo več časa! Z ednim skokom skočila sva nanj, jaz na noge, Nik na vrat, — jedva je prestrašeni dečko zamogel ziniti zadnji svoj: šejtan (hudič), uže je bil na tleh, ter vil se v smrtnem boji. Dolgi, široki kindžal Nikov prerezal mu je bil golt uprav

do hrbtanca; gorka kri brizgnila mi je v obraz. — Sapa je burno, silno piskaje uhajala prerezanemu grlu, kakor bi kovašk meh mahom dobil veliko luknjo, ter pretrgal se. Zleknila sva se tik pojemajočega trupla, ter nepremakljivo slušala, je li še vse mirno na dvoru, ni li Črčenčev vik in padec probudil kacega zaspanca. A vse je ostalo mirno, le veter je še tulil, toda redkeje so mu bili zagoni; votlo je donel grom v daljini, kamor se je vlekla nevihta; v najinej bližini pa so sopihali in kopitali le konji sami.

„To bi bilo storjeno“, šepne mi Nik na nbo, „poglediva, kaj je uže opravil Bej“.

Previdno se splaziva mej konji, ter dospjeva do ograde, ki je mejila ono dvorišče, na katerem so se nahajale živali; poleg na družem dvoru so stale tri kočje. Črčenci stavili so bili arabe le-sem. Veter je bil polegel skoro do cela; tu pa tam zabučal je še v dalečini grom, konji so sopihali, — drugo vse pak je obdajala grobna tihota; lahko si čul hrkanje in smrčanje spečih Gorecev. Zdajci začujeva, kot bi kedo uprav blizu naju mahnil koga, kot bi človek

zvrnil se na tla, ter grčal in grgral, dolgo, vztrajno. Kot pribita postaneva v novo tik plota; kindžala sva imela pripravljena, ter srpo zrla tija, kder se je v črno noč čul stok in zamolklo grčanje. Ta hip švigne blisek iz tamnega obnebja, ter razsvetli gorski bivak. Pri njega svitu zagledava esaula; ležal je pod arabo na hrbtu, obraz imel zelen, a poteze pačil mu je meni znani, vražji smeh; v rokah je držal svedro, pak trudil se zabo, s katerimi je bila obložena araba, prevrtati. Tik njega je ležal črkesk stražnik, ves krvav; krčevito je še z rokama grabil krog sebe, mežé odpiral čeljusti, ter zapiral ji; iz ust bruhale so mu krvave pene, a spodnji del života bil je uže otrpnel, mrtev. Jedva tri trenutke predstavljal se nama je oni prizor; potem pa izginil v gostej temi izpred očij. Nekaka groza mi je tedaj pretresla ude; sam nisem vedel kako. — Na velicem dvoru ostalo je vse tiho in mirno; le kedar je prenehala burja, se je zopet čulo hropenje konj, hrčanje spavajočih in Bejevo svedro, ki je škrtalo tiho, ter mrtvaškemu črvu slično glodalo leseni zabo.

„St, — st! Ste mari zgotovili uže?“ šepne Nik črez ogrado.

„Ne še“, sikne esaul, „prokleti les, trji je od jekla!“

In zopet sva čula, kako je dalje škrtal mrtvaški črv. Preteče deset minut; — deset minut, ki so se mi zdele dolge, kot doba človeška. Črčenec poleg naju je nehal grgrati; le kedar se je zasvitalo na nebu, videla sva ga onkraj ograde pred seboj ležečega, trdega in ukočenega; srpo je z belim gledal kvišku, ter trdi roki upognjene molil kvišku, kakor bi še zdaj ovirati hotel esaula pri pogubonosnem delu. Bej je ležal, obraz imel zelen in čudovito namrdjen; neznanski vražji smeh obdajal mu je veli ustni; oči so se mu zbog besa žarile, ter čudno zasvitale se mu, ko je krvavi blisek razsvetlil okolico.

„Zapalita, pak pridita sem“, siknil je končno izpod arabe.

Splaziva se k velicemu stogu, ter naprava veliko luknjo; potem si Nik iztrga komad bešmeta, položi krpo sredi jame, ter nasuje nekoliko smodnika na-njo. Da ne bi se mnogo čulo, okreše pod burko ogenj, ter položi tlečo

gobo na rob krpe, ki se je končevala v dolgo mugo. Takoj jame tleti. Brzo vrževa nekoliko zrahljane mrve na luknjo, ter se ob ogradi naglo splaziva k Beju.

Ko vsi trije plezamo čez plot, puhne za nami v stogu. Jedva se ozremo, uže je iz sena plamen švigal kvišku; ob enem čujemo tudi za ogrado lahan pok in mahom vidimo pod nogami majhen, rudečkast zubelj, iz katerega so žarile iskrice. Počasi, po kačje, v ovinkih, vil se je proti kraju, kder so stale arabe. To je bila zapalnica esaulova.

„Brzo nazaj, ako vama je drag život!“ sikne mej zobmi esaul, „predno naštejemo šestdeset, vzleti vse kvišku“. Rekši se odmakne z neznanskimi skoki; mi dva pa za njim. Kmalu smo bili za skalato razpoklino; pred njo ležal je naraven, nizek rov, ki nam je bil v zaslombo dovelj, da nas ne bi zadevale krog leteče tvarine. Strahovito mi je vtripalo srce; razburjen sem bil, da ni preje, ni sleje tako. Videl sem skozi špranje in razpoke ogradine, kako se je premikal rudečkasti plamen v tmini, ter približeval se arabam, naloženim sè stre-

livnimi zaboji. Uže je nad polovico lonice stalo v plamenu; divje so ritali in hropeli konji, a vedno še ležali so Gorci v smrti sličnem spanji. — Zdaj so morali zapaziti ogenj, kajti divji krik vdaril mi je na ušesi, šel mi po kosteh. Bil je glasnejši od burje, ki je v novo razhudila se, ter žareče senene skupnike nosila po ozračji. — Vpitje, hrup, zmešnjava, — krik nastane, — začujó se poveljni glasovi, — tropa črnih, divjih prikaznij z vihrajočimi burkami plane proti ognju, — zdaj se zablisne pod arabo, — začuje se pok, kot bi se izprožil samokres, — žarnorudeč plamenast steber, — drugi, — tretji, — četrti, — celo ognjeno morje bruhne proti črnemu nočnemu obnebjú, ter trga in sebó zanaša strope kôč, — črne, neznanske grude leté vse križem po peklenskem plamenu, — a na to zagromi in se potrese, da se zemlja zmaje v svojih tečajih, ter zrak zaziblje nad nami, — pomeče nas vse, družega preko družega v globel, kot male fantaline. — Zmešnjava, krik in vik, peklenska ta predstava, ki se je vršila po eksploziji, — to se ne da popisati. Na dvoru, ki je bil ves v plamenu, begalo je sem, ter tija vse, kar si je bilo otelo život, besno,

blazno, skušalo rešiti se, ter bežalo proti gozdu; „Allah! Allah!“ vikalo je vsestransko, obupno in turobno. Splašena, osmojena ali goreča žival, drvila krog, podirala zmešane Gorce vznak na tla, ter skušala preskočiti ograjo, — hajdi! doli so bili konji proti varnemu gozdu. — Uže smo iz nasprotne strani čuli streljanje in krik napadajočih naših tovarišev. Ogromna večina Črčencev pobere jo v paničnem strahu proti lesu, neredno kakor ovce, niti ozrevši se nazaj. Ta mah pa se tudi naš esaul vzkoleba kvišku; sè strahovito divjim krikom, ki je odmeval daleko, preskoči ogrado, ter vdari proti kraju, kder se je srčnih Gorecev tropica po robu stavila napadajočim našincem, — midva za njim. Še zdaj je vruga broj vsaj za desetero presegal nas. Vse tri kočje gorele so plamenoma, pri njega svitu pričel se je obupen boj mej podrtnami, ubitimi konji in mrtveci. Mož je stal proti možu, prsi proti prsim. V dolzem svojem kozaškem življenji izkusil sem nekater boj; bolj divjega pa, besnega in bolj krvavega nisem ga bil videl plastun. Ker je na vsacega našega vrljaka prišlo po deset Gorcev, stvarilo se je na ogromnem dvoru vsaj deset bojevajočih gruč.

Tu se ni več bojevalo, nego klalo. Od vruga obdani, kot mrjasec od psov, zagrizli so se bili hrabri naši kozaci v pravem pomenu besede v protivnike, ter besneli se šaškami, kindžali, samokresi in vintovkami; tu je omagal eden, tam padel drugi, ter izdihnil na truplih poklanjih sovražnikov. — Kot pes volkodav vrgel se je bil Bej na tropo, ki je sredi dvora stavila se nam po robu. Visok možak v sijajnej črkeskej opravi, v belem bašliku je onda navduševal svoje, ter očitvidno vodil boj; tu pa tam posvetila se mu je dolga, srebro-kovana šaška v ognjenem odsevu, kedar je zamahnil ž njo; divji obraz, kateri mu je okvirala črna brada, mu je žarko razsvitlal plamen. Vzpoznal sem v njem jezdeca, katerega sem bil nekedaj proganjaj bil tako trdovratno.

„Ha, Abas-Kan! Ti kukavni lupežnik! Ženski morilec!“ zatulil je Bej se strašnim glasom, da je daleko razlegal se, a se šaško in kindžalom skušal narediti si pot do njega.

„Sem, pesji sin, ti odpadli gjaur!“ viknil je v odgovor Črčenec, visoko dvignil krvavi svoj kindžal, ter esaulu skočil nasproti.

V desnici držé kindžal, v levici nabit samokres, drl sem za esaulom. Nik, uže na več krajih ranjen, branil nama je hrbet, ter stavil se osmim ali desetim Goreem po robu. — Pes Črčence vrine se mej esaula in mene, — strel iz mojega samokresa razkrije mu goloobrito bučo, — kri, vlasje in možgani prileté mi nazaj v obraz. — Uže sem menil, da mi je svoboden pot, — a zopet se pridrenja kopa gavranov, — živ zid me zopet loči od Beja. — Kot besen sem mahal in bodel s kindžalom krog sebe, z burko pak odbijal udarce, ki so kot toča padali name. Z nova sem hotel prodreti do esaula, ter pomoči mu. — Skozi šaške, ki so križale in svetile se krog mene, ter padale name, vidim, kako ednako hrabra, smrtna si sovražnika udarita kakor dve zveri, drug na družega, kako Bej strahovit zamahljaj Kanov vjame z burko, kako se potem z obema rokama oklene vitke, visoke postave abreškega vodje, ga kot otroka dvigne kvišku, — zdaj še, sè starimi svojimi očmi vidim še, kako se s tovorom svojim vred zvrne mladi junak na tla, — kako se mu deset kindžalov sovražnih na mah zabode v hrbet! — Kričeča jata je obdajala me, svitali so se mi

kindžali pred očmi, zveneče šaške preko glave, žvižgale kroglice mimo ušes, — čutil sem, da mi je gorka krvca v sragah tekla po lici. Obrnil sem puško, popadel jo za cev, ter vdrihal z njo po prokletih poganih, ki so tulili krog mene. Hotel sem prodreti do Nika, ki je ležal pod kopico Goreev, kot kača vil se pod njimi, a bodel jih in grizel, kakor poginjajoč tiger. — Uže sem bil blizu njega; kopitu moje puške, ki jim je brenčalo po glavah, umikali so se vražji lopovi, — a odleti mi bat, — pes Črčenec napade me po mačje, od spodej, — železnina moje dvocevke prileti mu preko ostrižene banditske buče, da se mu razčresne, kakor gnjila hruška, — a ob enem začutim, kot bi žareče železo kedo porinil mi od vzad pod rebra; hočem se zabrniti, a mahom dobom udarec po tilniku, — zvrnil sem se na tla ter obležal v nesvesti. —

Ko sem se zavedel zopet, ležal sem na senenem ležišču, pokritem z ovčjimi kožami. Bil sem v koči vrlega Ali-Beja. Z mažo za rane, katero znajo napravljati le Gorci sami, in kate-rej le oni znajo želišča, namazal in obvezal mi je Ali-Bej razsekani in razstreljeni život. Pijača

njegova iz zelišč ozdravila mi je preje mrzlico za ranami, nego vse miksture in učena prismodarija patentovanih vaših mazačev in lečnikov. — Ko sem bil za silo na nogah, pravil mi je Lezgijan, da je sè sinoma svojima šel za nami, skrtil se v razpokline, ter gledal naše nevarno početje; da so se Črčenci, ko jim je padel načelnik, brzo odmaknili v gore, bojé se, da je, kot navadno, za nami večja tropa vojakov, da se je potem po odhodu Gorcev podal na dvorišče, ter preiskal nas.

„Bej-Mursina, ubozega dečka“, nadaljeval je potem, „našel sem na mrtvem Abasu ležečega; bil je ves razsekan in razmesarjen, — krvava, ničemur podobna gruča. Kot klešče, držal se je trupla Abasovega; roka mu je krčevito še držala ročaj dolzega kindžala, kateri je bil padši protivniku uprav do ročaja zasadil v hrbet; sè zobmi pa se je tako zagrizel bil sovragu v vrat, da sem mu s kindžalom moral razkrehniti čeljusti, ko sem ga bremena osvoboditi hotel. — Ne daleč od njega ležal je vrli Nik na kupu razdrapljenih črkeskih trupel; bil pa je tolikaj razstreljen in razsekan, da ga nisem spoznati mo-

gel; le po srebrokovanem, zlomljeném kindžalu, kateri sem mu bil podaril nekedaj, ko sta me z Bej-Mursinom izsekala iz zadrege, sodil sem, da mora biti on. Tri korake od njega našel sem tebe, Šimen, in ker se mi je dovzdevalo, da je vzlic razsekane in razstreljene kože vendar še nekaj življenja v tebi, velel sem svojim mladičem, da te odnesó na varno. Tudi vrlega džigita, zvestega mojega Beja, zagrebli smo tu. Nijeden Črčeneec, boga mi, ne boče mu oskrunil gomile, — to ti prisegam. — Vsled naročila umrlega poslal sem takoj po onesrečenej vašej nakani enega mojih dečkov k poveljniku vaše vojske, da mu je javil vse, ter ovadil mu namere Amin-Kanove. Poizvedel sem tedaj tudi, da sta izmej vas vseh, ki ste se vdeležili ekspedicije, le Ivan in Petrov, ki sta konje čuvala, srečno odnesla pete. Ranjena in mrzlična klatila sta se bila siromaka štiri dni po globelih in gozdih, ter begala pred Gorci, ki so ju sledili. K sreči zadela sta konečno na kozaško sotnijo, ki je jezdila na furažo. Izstradana in razmršena privedli so ju v bolnico vaše otrjadi.“

Tri tedne ležal sem pri vrlem Lezgijanu, da sem okreval popolno; potem me je po noči skozi zbirajoče se Gorce srečno spravil do našega ostroga. Tu sem našel Ivana in Petrovega. Zdrava sta bila sicer, a strahovito postarana; grdo so ju kazili obrunki ran. — Komandujoči otrjadnik nas je radi drzovitosti naše kaj gorko oštel, a ob enem nadaril vsacega nas s tridesetimi srebrnimi rublji, ter privolil nam dopust, da okrevamo do cela. Z veseljem darovali smo vsak po pet rubljev za panihide ¹⁾, ki so se služile v večni blagor vrlemu esaulu in padlim tovarišem našim. —

¹⁾ maše zadušnice.

